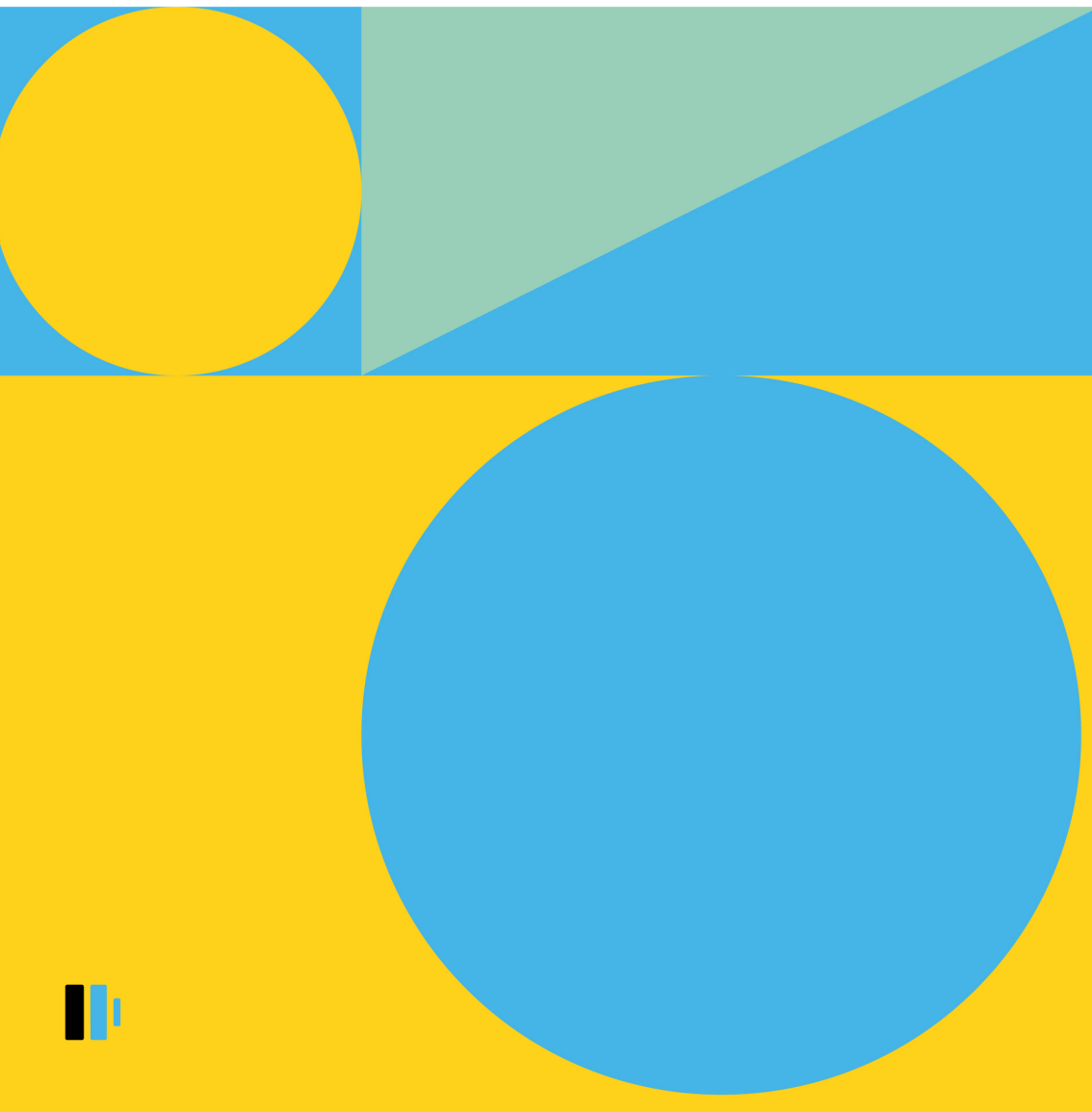

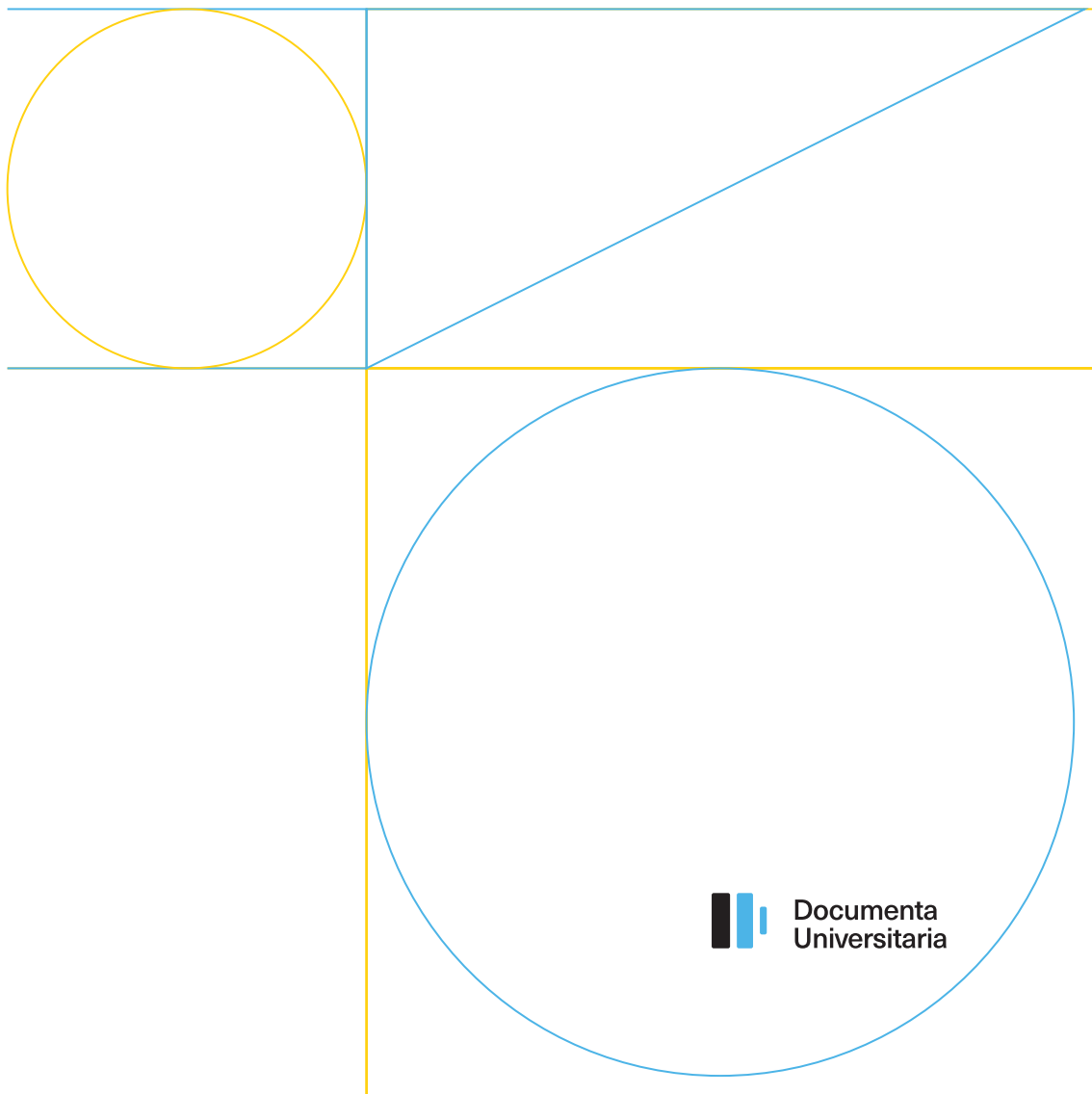
Catàleg de propostes pel treball de la creativitat musical a la formació inicial de mestres

Miquel Alsina, Eugènia Arús, Marina Buj Corral, Mercè Carrera,
Albert Casals, Andrea Fernández-Barros, Carmina Folch, Joanna Riera
(Coords.)

Catàleg de propostes pel treball de la creativitat musical a la formació inicial de mestres

Miquel Alsina, Eugènia Arús, Marina Buj Corral, Mercè Carrera,
Albert Casals, Andrea Fernández-Barros, Carmina Folch,
Joanna Riera (Coords.)

CIP 37.036:373

Catàleg de propostes pel treball de la creativitat musical a la formació inicial de mestres / Miquel Alsina, Eugènia Arús, Marina Buj, Mercè Carrera, Albert Casals, Andrea Fernández-Barros, Carmina Folch, Joanna Riera (coords). – Girona : Oficina Edicions UdG : Documenta Universitaria, [2025]. – pàgines ; cm
ISBN 978-84-8458-541-1 (Oficina Edicions UdG). ISBN 978-84-9984-705-4 (Documenta Universitaria)

I. Alsina i Tarrés, Miquel, editor literari II. Arús Leita, Eugènia, editor literari III. Buj, Marina, editor literari IV. Carrera Peruga, Mercè, editor literari V. Casals Ibañez, Albert, editor literari VI. Fernández-Barros, Andrea, editor literari VII. Folch Dàvila, Carmina, editor literari VIII. Riera Martínez, Joanna, editor literari
1. Creativitat 2. Mestres – Formació 3. Música en l'ensenyament

CIP 37.036:373

Aquesta publicació s'ha elaborat en el marc del projecte CREDMUS (2023-ARMIF-00007) «L'impuls de la creativitat en el Grau d'Educació Primària des de l'àrea de música en el marc dels sis vectors del currículum d'educació bàsica». El projecte ha comptat amb 25 participants, entre investigadors de sis universitats catalanes (UB, UAB, UdG, UdL, URL-Blanquerna i UVic-UCC), mestres de música de primària i una tècnica de suport a la recerca, i s'ha dut a terme gràcies al suport de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR).

Amb el suport de:

Han participat a la preparació i redacció del catàleg: Anna M. Agudo, Miquel Alsina, Eugènia Arús, Verònica Asensio, Marina Buj, Jordi Cano, Reina Capdevila, Mercè Carrera, Albert Casals, Ivet Farrés, Andrea Fernández-Barros, Carmina Folch, Cristina González-Martín, Carme Gutiérrez, Glòria Prats, Eulàlia Polls, Joanna Riera, Toni Santiago, Laia Solé, Lluís Solé, Maria Fernanda Viñas.

Correcció del text original: Documenta Universitaria

Disseny de la coberta: Documenta Universitaria

© del text: els seus autors

© de l'edició: Documenta Universitaria*

www.documentauniversitaria.com

info@documentauniversitaria.com

Documenta Universitaria* d'Edicions a Petició, SL

ISBN Oficina Edicions UdG: 978-84-8458-644-9

ISBN Documenta Universitaria: 978-84-9984-706-1

DOI: 10.33115/b/9788499847061

Girona, setembre de 2025

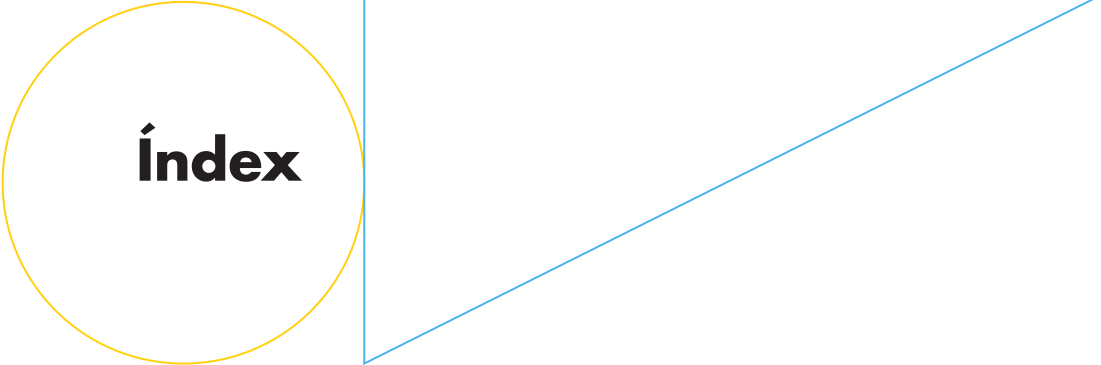

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes —llevat que s'indiqui el contrari— a una llicència Creative Commons de tipus Reconeixement-NoComercial (BY-NC) v.4.0. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font i que no en feu un ús comercial. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.ca>

**Documenta
Universitaria**

@DocUniv
documentauniversitaria.com

Índex

Preàmbul. Manifest Credmus	7
Introducció	11
Bloc 1. Creació musical i composició interdisciplinària	15
Musiquem un poema	17
Nineta, ninona, ninon. Creació d'una cançó de bressol.....	23
Fem una cantata. Creació de paraules i sons.....	31
Bloc 2. Cos, escena i expressió artística integrada.....	39
L'objecte com a font d'inspiració expressiva musical i en moviment.....	41
Poemes que sonen. Viatge creatiu on la poesia cobra vida a través del so.....	47
Haikus. Escriptura, música, il·lustració i dansa	53
Bloc 3. Improvisació, experimentació i pràctica col·lectiva	59
Una partitura molt artística!.....	61
Educar en escena. Performance artística per a l'escola	69
Ballem la tradició. Creació i ensenyament des de la dansa popular	75
Bloc 4. Exploració sonora, ludificació i col·laboració pedagògica....	81
Creació d'activitats lúdiques per explorar amb els sons	83
El «quartet» creatiu	89
El paisatge és un monstre.....	95
Tancament.....	101

Preàmbul. Manifest Credmus

L'educació musical actual afronta una paradoxa: mentre la música evoluciona cap a formes cada vegada més diverses, les aules sovint perpetuen models que poden esdevenir limitadors. La música no és només tècnica o un conjunt de regles o mera reproducció; **la música és un espai per compartir on la creativitat no és un luxe, sinó una necessitat fonamental per a l'educació del segle XXI.**

La creativitat musical és intrínseca a la condició humana i un pilar essencial en el desenvolupament holístic de l'individu. En el context de la formació inicial del professorat de primària, especialment en l'àmbit de l'educació musical, reconeixem la seva importància cabdal per preparar futurs educadors capaços de promoure entorns d'aprenentatge significatius i inclusius.

Aquest manifest articula principis clau derivats de la recerca i la pràctica pedagògica a les universitats catalanes, amb l'objectiu de guiar la integració de la creativitat musical en els plans d'estudi i les metodologies docents.

A partir dels resultats de la recerca del projecte CREDMUS: «L'impuls de la creativitat en el Grau d'Educació Primària des de l'àrea de música en el marc dels sis vectors del currículum d'educació bàsica» (2023-ARMIF-00007), declarem els següents principis i crides a l'acció.

Principis per a l'acció C-R-E-A-T-I-V-A

Creativitat com a dret universal i bé comú

Entenem la creativitat musical com una manifestació essencial de la condició humana, que humanitza i enriqueix l'individu. Per tant, ha de ser considerada un **dret universal accessible a tot l'alumnat** i un bé comú que les institucions educatives tenen la responsabilitat de garantir i promoure.

Reconeixement del valor de la pràctica

Sostenim que la creativitat musical ha de ser fonamentalment una experiència vivencial, pràctica i reflexiva, no una conceptualització purament teòrica. La seva implementació a l'**aula de música requereix una immersió activa**, on l'exploració i la producció musical siguin elements centrals del procés d'aprenentatge.

Exploració d'un concepte ampli de creativitat musical

La creativitat en l'educació musical no s'ha de limitar exclusivament a la composició o la improvisació. Reconeixem que la creativitat apareix en múltiples expressions musicals, incloent-hi la interpretació, l'arranjament, l'exploració sonora, l'escolta activa, el moviment i la dansa. És **essencial** fomentar una visió àmplia i accessible del camí creatiu.

Actitud docent com a catalitzador de la creativitat

Rebutgem l'existència d'una «recepta» única per al docent creatiu. La creativitat en el professorat és essencialment una actitud que es manifesta en la flexibilitat metodològica, la confiança en la capacitat creativa de l'alumnat, la predisposició a la innovació i la capacitat de generar entorns d'aprenentatge segurs i estimulants. Aquesta actitud es transmet i modela les pràctiques creatives de l'alumnat.

Tolerància i obertura a mirades no estereotipades de la música

Promovem l'adopció de perspectives obertes, no etnocèntriques ni estereotipades de la música. Els cànons d'excel·lència sonors rígids, sovint inherents al món acadèmic de la música, poden actuar com a barreres per a la creativitat espontània i l'experimentació. S'ha de **celebrar la llibertat i la diversitat d'expressions musicals, inherents al desenvolupament artístic de la condició humana.**

Independència de la creativitat respecte al coneixement musical previ

Afirmem que la creativitat és independent dels coneixements musicals previs com a base d'enfocaments deductius. L'educació musical ha d'obrir-se a **contemplar i incorporar enfocaments inductius que prioritzin l'exploració, l'experimentació heurística i el joc.** La manca d'habilitats i coneixements musicals no ha de ser un impediment per al procés creatiu.

Valoració del procés en l'avaluació de la creativitat

El judici de valor excessiu o normatiu pot inhibir la creativitat. L'avaluació en contextos creatius ha de ser **reorientada cap al procés i la implicació de l'alumnat, més enllà d'un resultat o producte final.**

Acolliment de l'error com a oportunitat d'aprenentatge

És fonamental crear entorns segurs on l'error sigui acceptat com una part integral del procés d'ensenyament/aprenentatge, tot acompanyant les possibles inseguretats i la por al fracàs. L'error és una oportunitat per explorar noves vies i consolidar el coneixement.

Propostes d'acció

- **Integració curricular sistèmica.** La creativitat musical ha de ser **estructural i sostinguda** dins del currículum de formació de mestres, no limitada a activitats aïllades. Cal desenvolupar competències transversals que possibilitin processos creatius i projectes a llarg termini.
- **Gestió positiva dels processos creatius.** En qualsevol context d'ensenyament-aprenentatge, la formació docent ha d'equipar els futurs mestres amb estratègies per **gestionar la incertesa, la inseguretat o incomoditat** sovint inherents als processos creatius.
- **Foment de la Interdisciplinarietat significativa.** Promoure la **interdisciplinarietat** com una eina per enriquir l'aprenentatge musical i la gestió de l'aula, a condició que aquesta connexió sigui contextualment rellevant i eviti una presència merament ornamental.
- **Desenvolupament de marcs pedagògics compartits.** Es fa imperatiu el desenvolupament de **marcs pedagògics compartits** entre les universitats catalanes per garantir una major coherència en l'abordatge i avaluació de la creativitat en la formació inicial de mestres, equilibrant l'estructura amb la llibertat metodològica.

Signants

Equip CREDMUS (Miquel Alsina Tarrés, Anna Maria Agudo Llobera, Berta Aguilar Lavilla, Eugènia Arús Leita, Verònica Asensio Arjona, Marina Buj Corral, Jordi Cano Sobrevals, Reina Capdevila Solà, Sandra Carrasco Hernández, Carmen Carrillo Aguilera, Mercè Carrera Peruga, Albert Casals Ibáñez, Anna Farrés Llobet, Andrea Fernández Barros, Berta Fernández Mata, Carmina Folch Dàvila, Cristina González-Martín, Carme Gutiérrez Villarejo, Ágata Medalla Prat, Glòria Prats Rins, Joanna Riera Martínez, Pilar Sanjosé Piñol, Laia Solé Coromina, Lluís Solé Salas, Fernanda Viñas Pavón).

Introducció

La creativitat musical és una dimensió fonamental del desenvolupament integral de l'alumnat i un component clau de la formació docent. Tanmateix, la seva presència als plans d'estudi universitaris sovint es veu relegada a un segon pla, o bé és inexistent. El projecte **CREDMUS** neix amb l'objectiu d'analitzar i promoure el treball de la creativitat musical en la formació inicial dels mestres, mitjançant una recerca col·laborativa entre sis universitats catalanes i diversos centres educatius de primària. En aquest marc, s'ha desenvolupat el present **catàleg de 12 propostes formatives**, que té com a finalitat oferir eines pràctiques, contextualitzades i transferibles per a l'abordatge de la creativitat musical als graus de mestre/a d'educació primària.

El projecte CREDMUS s'emmarca dins d'una línia d'innovació i recerca educativa que vincula la teoria i la pràctica a partir de tres eixos principals: la creativitat com a competència clau del segle XXI; la música com a llenguatge expressiu, artístic i social; i la formació docent com a espai privilegiat per a la transformació educativa. En aquest sentit, el projecte assumeix una doble perspectiva conceptual: d'una banda, **la docència creativa**, entesa com aquella pràctica que, entre altres elements, es caracteritza per la flexibilitat, la capacitat d'adaptació i la innovació pedagògica; i de l'altra, **la docència per a la creativitat**, que té com a objectiu explícit el foment de la creativitat en l'alumnat. Aquesta distinció, treballada en la fase inicial del projecte mitjançant la redacció i validació de dos glossaris conceptuals, ha permès establir un marc teòric compartit que ha guiat tant les observacions de pràctiques educatives com l'elaboració de les propostes incloses en aquest catàleg. Majoritàriament, les dotze propostes parteixen de les observacions que s'han dut a terme tant a les facultats universitàries com a escoles de primària, amb l'objectiu de detectar experiències rellevants, bones pràctiques i estratègies

metodològiques que promoguin el pensament creatiu i la competència musical en contextos reals d'ensenyament-aprenentatge.

Les dotze propostes que integren aquest catàleg han estat desenvolupades per grups de treball universitaris vinculats a cadascuna de les sis institucions participants: Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Ramon Llull i Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya. Cada equip ha elaborat dues propostes a partir de la reflexió conjunta sobre les observacions fetes, tenint en compte les necessitats formatives dels futurs mestres, la realitat de les escoles i els objectius d'innovació i recerca del projecte.

Aquest procés ha seguit un enfocament col·laboratiu i iteratiu, que ha inclòs sessions de debat interuniversitari, validació creuada i revisió dels materials. Els equips han treballat amb la voluntat d'elaborar propostes obertes, adaptables a diferents contextos formatius, però amb un nucli metodològic i conceptual clar, coherent amb els principis de CREDMUS. Així, el catàleg no només reflecteix una diversitat d'enfocaments i formats —sorgides de pràctiques formatives establertes en cada centre—, sinó també una visió compartida sobre el paper de la música i la creativitat en la formació docent.

Aquest catàleg es concep com una eina de transferència i d'acompanyament per a docents universitaris que imparteixen assignatures de música o educació artística, així com per a aquells que volen incorporar la creativitat musical com a eina transversal en la formació del professorat. Els seus objectius principals són:

1. Oferir recursos didàctics concrets, innovadors i basats en evidències per al treball de la creativitat musical en el marc dels graus de mestre/a.
2. Promoure una concepció àmplia i integradora de la creativitat, que permeti el desenvolupament personal a través de l'expressió artística.
3. Enfortir el vincle entre formació inicial i pràctica escolar, tot afavorint la transferència entre contextos educatius diversos.
4. Fomentar una cultura docent oberta a la reflexió, la recerca i la millora contínua de les pràctiques educatives.

Cada una de les propostes que trobareu en aquesta publicació segueix la següent estructura:

Títol, resum i paraules clau

Presentació breu de la proposta, amb un resum descriptiu i paraules clau que en faciliten la classificació i consulta.

Descripció de la proposta

Explicació sintètica de les activitats proposades, els objectius i el context d'aplicació a la formació de mestres.

Orientacions per a la docència creativa i el foment de la creativitat

Recomanacions per afavorir metodologies obertes, participatives i creatives en la implementació de la proposta.

Expectatives docents

Aprenentatges esperats per a l'estudiantat en relació amb la seva futura pràctica docent i el desenvolupament de la creativitat.

Vinculació amb els vectors curriculars d'EB

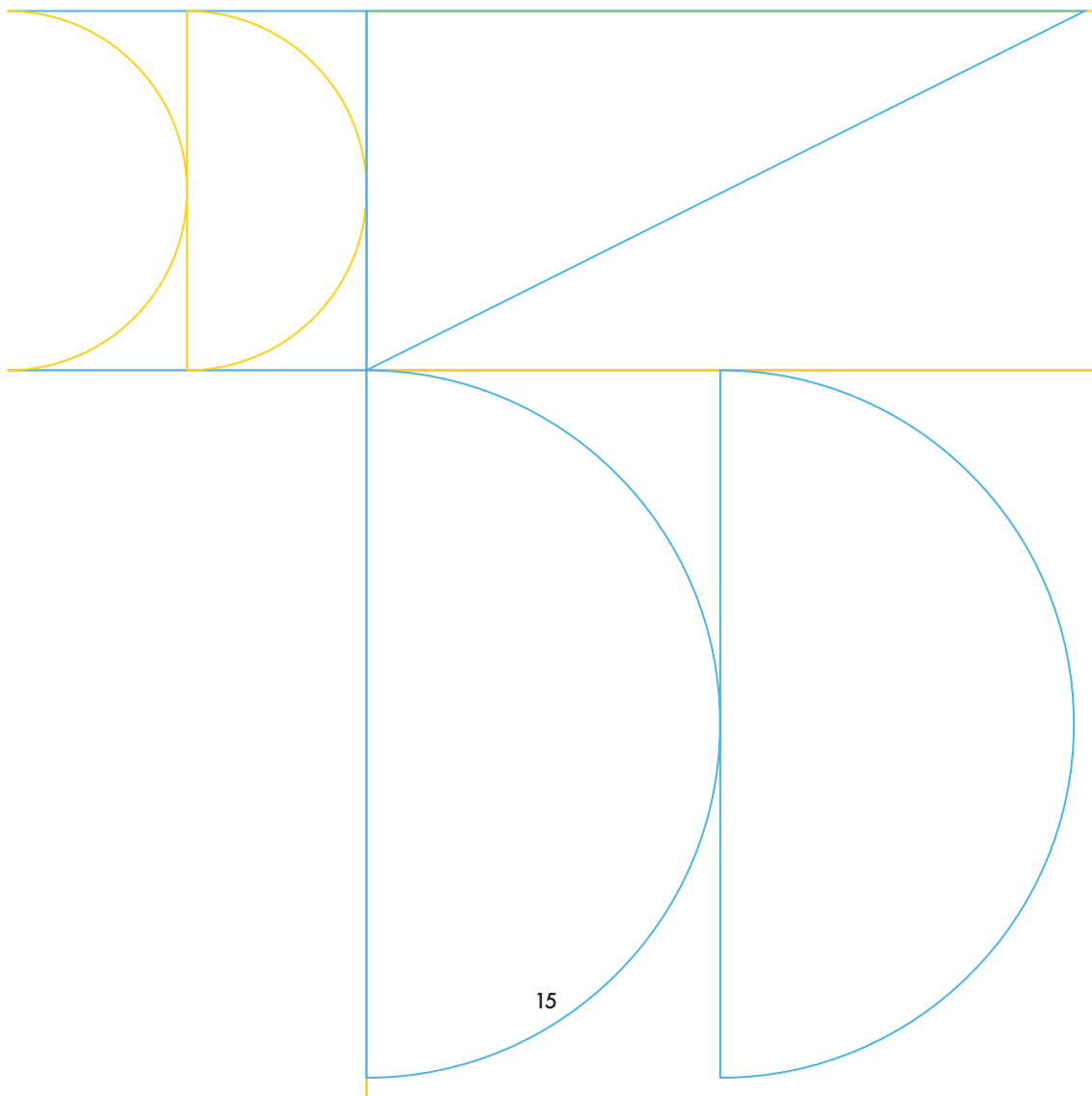
Connexió explícita amb els vectors del currículum d'Educació Bàsica per reforçar la transferència entre universitat i escola.

Recursos complementaris

Materials addicionals per a l'aplicació i aprofundiment de la proposta (bibliografia, eines, documents, etc.).

Bloc 1. Creació musical i composició interdisciplinària

Enfocament en la composició, la cançó, la interacció amb altres llenguatges i la creació artística com a vehicle d'expressió.

COMPONDRE, INTERDISCIPLINARIETAT I INTERPRETAR

Musiquem un poema

Musicar un poema i posada en escena.

Nucli universitari	Universitat Autònoma de Barcelona
Autoria	Cristina González-Martín

En aquesta proposta ens endinsarem en la creació de la instrumentació d'un poema. Haurem de pensar en el seu significat, en l'emoció que volem transmetre a l'espectador i en com la música ens pot ajudar a aconseguir-ho. Aprendre la diferència entre sonorització i musicalització, i aquest coneixement ens servirà per treballar llengua i música de manera interdisciplinària.

A partir d'una proposta conduïda de manera col·lectiva per la docent, descobrirem quin és el procés de creació musical per després traslladar-lo a petits grups amb una nova composició. El projecte culminarà amb una posada en escena en què caldrà tenir en compte tots els elements d'una performance en format senzill: llums, atrezzo, disposició de l'escenari, memorització del poema, organització dels instruments, etc.

Amb aquesta experiència comprovarem de primera mà com la música pot donar una nova dimensió al treball poètic.

Conceptes clau: composició instrumental, musicalització poema, performance, interdisciplinarietat (música i llengua).

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Instrumentar un poema i representar-lo davant dels companys i companyes.
2. Aprendre la diferència entre sonorització i musicalització a través de la creació d'una instrumentació d'un poema.
3. Comprendre el procés de creació musical instrumental.
4. Crear una performance que acompanyi l'exposició de la instrumentació del poema.

Desenvolupament del procés

La proposta didàctica es duu a terme habitualment en seminaris de 20-25 alumnes, però és adaptable a altres contextos.

Primera sessió

La docent prepara l'aula amb una tela a terra plena d'instruments (petita percussió, objectes sonors, joguines sonores, instruments de placa, etc.) i blocs de suro per seure. És important organitzar l'espai amb cura per afavorir la creació musical. A la pissarra s'hi projecta un poema breu, adequat per a l'etapa de primària. L'alumnat el llegeix en veu alta i explora diferents formes d'interpretar-lo oralment (entonació, tempo, intensitat). Es planteja com es podria acompanyar el poema amb sons, iniciant així el procés creatiu. Es distingeix entre sonorització —acompanyar amb sons una idea extramusical (sons de la natura, accions, paraules repetides)— i musicalització, que implica intenció expressiva i ús d'elements musicals (melodia, harmonia, estructura, dinàmiques, etc.). La diferència és clara: la sonorització és descriptiva, mentre que la musicalització aporta intencionalitat artística i recursos musicals més elaborats.

Segona sessió

Es recupera el treball de la sessió anterior i es reflexiona sobre el procés de creació seguit. Es destaquen fases com la pluja d'idees —decidir què es vol transmetre i com— i l'exploració sonora —provar instruments i textures per concretar les idees—. Aquestes etapes poden ser paral·leles

i es poden retroalimentar. El procés és circular: sovint cal tornar a fases inicials per ajustar i millorar la proposta fins a arribar al producte final, la creació musical. En aquesta sessió, la docent proposa la instrumentalització d'una cançó, de manera que l'alumnat torni a viure un procés similar al que haurà de realitzar en petits grups, acumulant així més referents i exemples. Posteriorment, es planteja com enregistrar o representar la creació: en format d'àudio, vídeo o partitura arbitrària (s'inclou un exemple d'aquest tipus de partitura).

Tercera sessió

L'alumnat es divideix en grups de 5-6 persones. Cada grup ha seleccionat prèviament un poema per musicalitzar (vegeu la llista d'exemples a l'apartat de materials). Cada membre recita una estrofa. Es reprenen els conceptes treballats anteriorment: diferència entre sonorització i musicalització, intencionalitat expressiva i seguiment dels passos del procés creatiu. Paral·lelament, es convida l'alumnat a pensar en la posada en escena. La docent acompanya el procés, resol dubtes, proposa recursos, orienta i posa nom als conceptes musicals emergents.

Exposició de la performance

Cada grup presenta la seva performance davant dels companys i companyes.

Assajos

Es preveuen tres moments d'assaig abans de l'exposició final:

- La tercera sessió.
- Un dia dedicat específicament a l'assaig.
- L'assaig general, el mateix dia de la performance.

La docent ha de garantir que hi hagi temps i espais adequats per preparar-se correctament.

Espai i material

Per dur a terme l'activitat cal disposar d'instruments variats (petita percussió, instruments de placa, guitarra, ukulele, piano...) que

afavoreixin l'exploració i la inspiració musical. També són necessaris espais diferenciats que permetin assajos simultanis. Per a la performance, es recomanen elements escènics com teles, mocadors, il·luminació, equips d'àudio i projector, especialment si s'hi incorporen recursos digitals.

Alumnat de la UAB en una sessió d'exposició dels poemes musicats.

Orientacions

Per la docència creativa

El docent s'ha de mostrar flexible en relació amb les expectatives i en la gestió de les necessitats que van apareixent al llarg del procés de creació de l'alumnat. També ha de tenir la capacitat de fer connexions entre llenguatges i disciplines. La pràctica col·lectiva amb el gran grup, com a prèvia al treball que haurà de realitzar l'alumnat, és clau per mostrar models i inspirar a través de la creativitat del mateix docent. Cal vetllar igualment pels espais, de manera que afavoreixin un clima de seguretat

on els estudiants se sentin capaços de crear. Els espais s'han de cuidar no només a nivell físic, sinó també emocional.

Pel foment de la creativitat

En aquest sentit, és important destacar la rellevància dels *feedbacks* de la docent, que actuen com a mediadors i acompanyen la presa de decisions, alhora que conceptualitzen els elements musicals que van apareixent. El docent és un espectador actiu fonamental en l'evolució creativa de l'alumnat. Per fomentar la creativitat, cal oferir opcions, posar a l'abast diferents instruments i materials, donar idees i facilitar recursos que encenguin les espurnes de la creativitat dels estudiants.

Expectatives docents

La creació artística prepara l'alumnat per a la vida, ja que fomenta la imaginació, la capacitat d'innovar i d'afrontar reptes en entorns diversos. Quan es treballa en grup, a més, es desenvolupen habilitats socials i estratègies de col·laboració constructiva. Aquesta proposta educativa, tot i estar centrada en la creació musical, té un fort component interdisciplinari i pot ser perfectament adaptada per mestres generalistes a diferents tipus de textos, com ara contes o narracions.

El punt de partida és senzill —un poema—, però l'alumnat ha d'imaginar i dissenyar una *performance* completa, integrant música, *attrezzo*, vestuari i posada en escena. Aquest procés implica creativitat, recerca de la bellesa, consciència emocional, atenció al públic i preparació per a una interpretació en directe. En aquest context, els estudiants desenvolupen competències com la responsabilitat, l'organització, el compromís i la gestió emocional.

Finalment, la proposta inclou una coavaluació el dia de la *performance*, mitjançant un formulari en línia on l'alumnat valora aspectes positius i aspectes a millorar. Paral·lelament, la docent avalua amb rúbriques preestablertes que tenen en compte la qualitat expressiva, la varietat instrumental, l'originalitat i el predomini de la musicalització per sobre de la simple sonorització.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Perspectiva de gènere

En el treball creatiu no es fan distincions de gènere. L'alumnat aprèn a relacionar-se des del respecte, a escoltar i a valorar l'opinió dels altres. L'educació es planteja de manera integral i adaptada a cada grup. Els poemes seleccionats han estat escrits tant per dones com per homes, promovent així la igualtat.

Universalitat del currículum

La pràctica creativa és totalment personalitzada i s'adapta a l'entorn i a les característiques de cada grup. Quan es treballa en equips reduïts, cada grup pot elaborar la seva proposta, la qual cosa permet que tothom tingui accés a la música. A més, la proposta és prou àmplia perquè tots els nivells hi tinguin cabuda.

Qualitat de l'educació de les llengües

Els processos creatius fomenten el diàleg, l'expressió oral i l'escolta activa. El treball amb el poema potencia la dicció, l'entonació i la comprensió de la llengua, alhora que dona a conèixer autors i autores de poesia com a referents.

Recursos complementaris

COMPOSICIÓ COL·LECTIVA

Nineta, ninona, ninon. Creació d'una cançó de bressol

Compondre una cançó de bressol col·laborativament en petit grup.

Nucli universitari	Universitat de Girona
Autoria	Anna Agudo, Miquel Alsina, Marina Buj, Carme Gutiérrez

Es tracta d'un procés col·laboratiu de composició musical i literària sobre el gènere de la cançó de bressol. A partir d'una cerca prèvia de cançons de bressol i de l'elecció d'una temàtica concreta, es desenvolupa el procés compositiu de lletra i música. Es proposa també la creació d'un acompanyament harmònic i rítmic bàsic per a la melodia. L'alumnat treballa de manera col·laborativa en petits grups.

El procés creatiu té en compte la musicalitat del text, la construcció del ritme, el joc amb la sonoritat de les paraules (onomatopeies, repeticions, tornades...), i els contrastos sonors (d'intensitat, de tempo, etc.). També es considera l'estructura de la cançó, amb estrofes i tornada. Es fomenta la generació d'idees musicals a partir de l'exploració instrumental i, posteriorment, es creen els acompanyaments harmònics i rítmics. Les creacions realitzades —melodia i acompanyament— es fixen a través de partitures o enregistraments.

Conceptes clau: cançó, composició, interdisciplinarietat, expressió vocal i instrumental.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Compondre una cançó de bressol (lletra i melodia), respectant l'estructura de la forma «cançó» amb estrofes i tornada.
2. Comprendre els elements fonamentals de la relació entre text i música en la composició de cançons.
3. Crear un acompanyament harmònic bàsic per al poema musicat.
4. Inventar un acompanyament rítmic amb instruments de petita percussió.
5. Treballar de manera col·laborativa en el procés compositiu i en l'exposició final dels resultats.

Desenvolupament del procés

Sessió 1

En la primera sessió, en gran grup, s'introdueix la forma de la cançó i s'escolten diferents cançons de bressol del repertori clàssic i popular o tradicional. Es reflexiona sobre els aspectes rellevants en la composició d'una cançó (estructura, relació entre el text i la música). Es proposa l'escolta de les cançons de bressol següents:

- «Canción de cuna para dormir a un negrito», de *Cinco canciones negras*, de Xavier Montsalvatge. <https://www.youtube.com/watch?v=L2ZVaT25bOM>
- «Duérmete, niño, duerme», una de les *Siete canciones populares españolas*, de Manuel de Falla. Versió de Montserrat Figueras, Jordi Savall i Xavier Díaz-Latorre. <https://www.youtube.com/watch?v=13VfmTJHO5E>
- «Cançó de bressol popular catalana», arranjada per Manuel Oltra. <https://www.youtube.com/watch?v=GzOHA1W3vKI>
- «Cançó de bressol de Mallorca», interpretada per Maria del Mar Bonet. <https://www.youtube.com/watch?v=7xQyZSkXBJg>
- «Nanas de la cebolla», del poeta Miguel Hernández, musicada per Joan Manuel Serrat. <https://www.youtube.com/watch?v=Rtn9BJmzVhE>

- «A Vava Inouva», del cantant algerià Idir, una cançó de bressol que evoca les vetlles als pobles de la regió de Cabília i la transmissió oral de contes i ensenyaments tradicionals amazics.
- «Amazigh Lullaby», interpretada per Montserrat Figueras, Driss El Malouni i Hespèrion XXI de Jordi Savall. <https://www.youtube.com/watch?v=oHleZzd-Dig>
- «Canción de cuna para un niño vago», del cantant xilè Víctor Jara. <https://www.youtube.com/watch?v=AW9zOiCXRhU>
- «Nem Kororo», d'Atahualpa Yupanqui. <https://www.youtube.com/watch?v=nCwaWEj0-B0>
- «Canción de cuna para Julia», del poeta José Agustín Goytisolo, interpretada per la cantant Rosa León. https://www.youtube.com/watch?v=c8VP_99l500
- «Nana del caballo grande», del cantant Camarón de la Isla. <https://www.youtube.com/watch?v=XPYONIEjBBw>

En petit grup, se cerquen referents de cançons de bressol de diferents països del món, tenint especialment en compte les diverses cultures presents a l'aula i els referents concrets de l'alumnat. Es pot introduir el tema de la multiculturalitat a l'escola actual i reflexionar sobre els referents musicals dels infants.

En gran grup, s'escolten les cançons de bressol triades i es determinen les característiques musicals i literàries més destacades, per tal que actuïn com a possible inspiració per a les creacions.

En petit grup, es comencen a escriure les lletres de les cançons, considerant aspectes literaris i sonors com la mètrica i la rima dels versos. El procés compositiu es pot iniciar a partir de la melodia i, posteriorment, afegir-hi la lletra, o bé desenvolupar ambdós elements simultàniament.

Sessió 2

En grups de 4 o 5 persones, fer una exploració de la melodia amb la veu o amb instruments o amb eines digitals (piano virtual). Es generen idees melòdiques per al text creat o es posa text a les idees melòdiques que han sorgit en la primera sessió.

Revisió de la relació entre text i música (que hi hagi una coherència entre els accents del text i els accents de la música, entre la mètrica dels versos i el ritme de la melodia, etc.)

A continuació, les idees melòdiques i textuais es fixen de manera provisional mitjançant l'escriptura o l'enregistrament. Aquest pas permet consolidar el treball realitzat i disposar d'un punt de referència per continuar avançant. Alhora, facilita revisar el material produït amb més objectivitat, comparar opcions i introduir ajustos abans de passar a la fase d'acompanyament.

En paral·lel, un cop fixades les primeres idees melòdiques, es pot començar a explorar possibles acompanyaments rítmics o harmònics.

Sessió 3

En aquesta etapa es treballa el desenvolupament i la integració de les idees melòdiques creades en la sessió anterior. L'objectiu és donar continuïtat al procés iniciat, establir connexions entre fragments i avançar cap a una versió més definida i cohesionada de les melodies que es volen consolidar.

A partir d'aquest material inicial, es proposa l'elaboració de diferents acompanyaments, siguin harmònics o rítmics. Aquesta fase d'experimentació convida a provar combinacions diverses i a seleccionar aquelles que aporten més solidesa, varietat i expressivitat a la cançó.

Els grups practiquen conjuntament les cançons creades, posant en relació la melodia amb l'acompanyament. Aquesta pràctica col·lectiva permet ajustar detalls, assolir una major cohesió i fluïdesa interpretativa, i alhora reforçar la dimensió cooperativa del procés creatiu.

Finalment, els resultats es presenten davant del grup classe en una exposició compartida. Aquesta posada en comú afavoreix la valoració de les creacions, facilita la recepció de comentaris i impressions, i esdevé un espai de reflexió i millora col·lectiva que enriqueix tant el procés com el producte final.

Espai i material

- Enregistraments de cançons de bressol procedents de diferents cultures.
- Instruments per a la creació melòdica: carilló, flauta de bec, piano, teclat
- Instruments per a l'acompanyament harmònic: piano, guitarra, ukulele, *boomwhackers*, instrumentari Orff de plaques...

- Instruments per a l'acompanyament rítmic: instrumentari Orff de petita percussió.
- Recursos digitals: piano virtual (<https://www.musicca.com/es/piano>) i programes d'edició de partitures (Noteflight, Musescore).
- Aula flexible pel que fa a la configuració de l'espai, que permeti el treball en grups.

Grup d'alumnes de l'escola El Gegant del Rec, de Salt, en una classe de creació musical.

Orientacions

Per la docència creativa

- **Expectatives.** És important iniciar i desenvolupar el procés creatiu amb confiança en les pròpies possibilitats i amb l'actitud d'esperar que alguna cosa significativa pugui succeir. Cal creure en l'èxit tant de les accions com dels resultats, i entendre que aquesta confiança ha d'impregnar tant la tasca del docent com la de l'alumnat.

- **Flexibilitat.** Aquest aspecte es relaciona amb la capacitat d'adaptar-se als imprevistos que puguin sorgir durant el procés. Implica mantenir una actitud oberta i versàtil davant les circumstàncies canviants, i assumir que l'error pot formar part del camí creatiu i es pot convertir en un element enriquidor.
- **Espai.** És essencial afavorir un entorn segur i de confiança en diferents dimensions. A nivell espacial, cal garantir un ambient confortable i adequat per a l'activitat. En l'àmbit emocional, s'ha de transmetre que l'error és una oportunitat i que tota proposta té valor. Finalment, en el pla social, l'espai ha de fomentar l'autogestió i oferir suport davant la incertesa, promovent un clima de cooperació.

Pel foment de la creativitat

- **Composició.** Cal afavorir el desenvolupament del procés compositiu, entès com un camí en què la creativitat entra en joc mitjançant la inspiració, l'acció creadora, la transformació de les idees i la producció final. L'objectiu és que l'alumnat visqui l'experiència de crear música de manera progressiva i significativa.
- **Interdisciplinarietat.** És fonamental disposar d'una bona formació disciplinària per poder dur a terme una integració real i consistent. Això permet combinar informació, dades, tècniques, eines, perspectives, conceptes o teories procedents de dues o més disciplines, enriquint així tant el procés com el resultat creatiu.
- **Aprenentatge entre iguals.** Resulta clau plantejar processos de composició col·lectiva que fomentin la cooperació i l'aprenentatge compartit. Aquest enfocament potencia el diàleg, la construcció conjunta de coneixement i les dinàmiques de grup, creant un entorn en què l'alumnat aprèn de manera activa a partir de l'experiència dels companys.

Expectatives docents

El desenvolupament de processos creatius vinculats a la composició pretén reforçar la convicció sobre les possibilitats d'èxit a l'hora d'elaborar propostes

musicals. En aquest sentit, un cop els futurs mestres hagin experimentat el procés de composició, és previsible que augmenti la seva autoconfiança i que se sentin més segurs respecte de les pròpies capacitats creatives. Haver dut a terme un procés compositiu durant la formació inicial contribueix també a conèixer millor els elements que intervenen en la creació musical i a disposar de més eines per traslladar-lo posteriorment a l'escola.

El caràcter interdisciplinari d'aquesta pràctica es relaciona amb la docència creativa i amb la capacitat dels futurs mestres de generar connexions entre àmbits i disciplines diferents, ampliant així la seva mirada i el potencial educatiu de les propostes.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aquesta pràctica potencia un **enfocament competencial** del currículum, amb aprenentatges aplicats i transferibles. S'hi destaquen la competència d'aprendre a aprendre, el treball en grup, el consens i la col·laboració, que reforcen la dimensió social, ciutadana, personal i emocional. Atès el seu caràcter interdisciplinari (llengua i música), la proposta es vincula també amb la **qualitat de l'educació lingüística**. Alhora, incorpora la **perspectiva de gènere**, ja que trenca estereotips associats a la composició i als rols tradicionals de gènere vinculats a la cura dels infants.

Recursos complementaris

PROJECTE CREATIU UNIVERSITAT-ESCOLA

Fem una cantata. Creació de paraules i sons

Crear una cantata i interpretar-la en un concert final.

Nucli universitari	Universitat Ramon Llull – Blanquerna
Autoria	Carmina Folch, Glòria Prats, Reina Capdevila

La proposta parteix de la creació d'una cantata des de zero com a activitat formativa dins la menció de música del Grau en Educació Primària, amb la possible participació d'alumnes d'una escola col·laboradora. El procés s'inicia amb l'escriptura de poemes a partir d'una idea inicial. Un cop treballada la lletra, amb especial atenció al vocabulari i a la correcció lingüística, es trien i ordenen els textos per dotar-los d'unitat. A continuació, es duu a terme la composició de melodies, la instrumentació i la creació d'una coreografia.

El procés culmina amb un concert final en què els participants canten, ballen i reciten acompanyats d'un conjunt instrumental, sota la seva pròpia direcció. Tant els estudiants universitaris com els infants hi poden participar activament en totes les fases del projecte.

Aquesta experiència s'ha desenvolupat durant més de deu anys, en diversos formats, sota la coordinació del professor i doctor Antoni Miralpeix a la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull.

Conceptes clau: interdisciplina, col·laboració creativa, composició i proposta escènica.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Participar en les diferents fases de creació d'un muntatge musical i escènic.
2. Escriure poemes per ser musicats amb sensibilitat i rigor lingüístic.
3. Compondre la música dels poemes per interpretar-los en una cantata amb acompanyament instrumental.
4. Crear i interpretar una coreografia a partir de moviments senzills que acompanyin els poemes musicats.
5. Interpretar la cantata en un concert final sota la direcció dels mateixos estudiants.

Desenvolupament del procés

El desenvolupament del projecte pot variar segons les condicions de cada curs. Enguany hi havia dues estudiants de pràctiques de menció a l'escola col·laboradora i, per tant, la relació escola-universitat es va establir des del primer moment. El seguiment es va fer des de la composició inicial del tema i de les lletres fins al concert final. A més, les estudiants van elaborar un Treball de Fi de Grau basat en aquesta experiència.

Així i tot, hi ha unes fases que es mantenen constants en el procés creatiu.

Primera part

L'alumnat escriu poemes a partir d'una idea detonant. En aquesta fase es desenvolupa un treball de llengua important, amb l'objectiu de crear un text acurat, seleccionar les paraules més adequades i cercar un ritme que faciliti la musicalització del poema. El professorat hi té un paper de guia i assessor, ajudant l'alumnat a estructurar el text i a prendre consciència de la prosòdia.

Segona part

Es compon una melodia partint de la improvisació i, a poc a poc, es busca l'encaix amb el ritme, els accents i el caràcter del text. Per a la creació de les cançons s'han utilitzat eines digitals com Suno o Udio, que han permès generar materials sonors. Amb BandLab s'ha separat l'acompanyament de la veu, i amb Kanglio s'ha elaborat l'esborrany de partitura, integrant així la tecnologia dins el procés creatiu.

Tercera part

Aquesta fase se centra en l'harmonització i la instrumentació de la composició per a un conjunt d'instruments melòdics, harmònics, instruments de placa Orff i percussions. A més, s'editaven les partitures i es feien enregistraments amb micròfons, targetes de so i programes multipista. S'han buscat acords amb Chord.ai, s'ha elaborat el guió de la melodia amb Noteflight i posteriorment s'ha exportat en format XML. Aquest arxiu s'ha obert amb Cantamus, que ha generat una veu virtual en català, i finalment s'ha integrat amb l'acompanyament, bé amb el cantant virtual, bé amb veus reals enregistrades amb BandLab. En aquesta fase també es pensen moviments i seqüències senzilles que acompanyen els poemes musicats i que donen lloc a coreografies interpretades pels mateixos cantaires.

Quarta part

Aquesta etapa correspon als assajos, que combinen sessions parcials i assajos conjunts. L'objectiu és consolidar la interpretació global i preparar el concert final, que esdevé la culminació del projecte i l'espai on es comparteix tota la feina feta davant del públic.

Espai i material

Per dur a terme el projecte, cal disposar d'aules de música equipades amb instruments i amb un sistema d'enregistrament adequat, així com d'un espai ampli i ben condicionat per als assajos generals i el concert final.

Portada de la cantata creada per alumnes de la URL-Blanquerna, de manera col·laborativa amb l'Escola Decroly de Barcelona.

Orientacions

Per la docència creativa

Els docents que liderin una proposta d'aquest tipus han de tenir autoconfiança per transmetre a l'alumnat la seguretat necessària per arribar a bon port. És important disposar de la capacitat d'assumir riscos i de comunicar de manera assertiva els suggeriments davant les propostes que puguin sorgir. Igualment, cal ser propositius i innovadors, capaços de fer nous girs al projecte a partir de les inquietuds dels participants.

A més, és fonamental transmetre confiança i rigor, combinant-los amb humor i flexibilitat, ja que les condicions de treball no sempre seran

les més bones. Aquest equilibri ajuda a mantenir un clima positiu i creatiu, que permet avançar malgrat les dificultats i aprofitar-les com a oportunitats de creixement.

Pel foment de la creativitat

La composició d'una cantata comporta molts processos creatius i activa competències diverses, com la recerca de fonts d'inspiració, l'acció creativa, la transformació i, finalment, la producció de l'obra. És important evitar models estereotipats i comuns, i fomentar la curiositat i l'interès per cercar noves solucions i crear atmosferes diferents.

Aquest treball també implica un aprenentatge complex i essencial: el treball en equip i la creació col·lectiva. Aquests processos exigeixen acceptar les aportacions dels altres i saber-les adaptar a les pròpies idees.

En la composició d'una cantata cal un primer moment d'inspiració lliure i d'improvisació, a partir del qual es prenen decisions per anar polint el resultat que esdevindrà la composició final de l'obra. En aquest procés, en què professorat i alumnat treballen conjuntament, és fonamental saber guiar sense imposar i escoltar per poder decidir.

Expectatives docents

Viure experiències creatives en primera persona i afrontar reptes oberts, sense conèixer-ne la solució final, ha de permetre als estudiants del Grau en Educació Primària transferir aquestes vivències a l'escola en la seva futura tasca docent. El compromís d'arribar a una producció final en una data concreta, en què cal estrenar l'obra, fa que el treball sigui continuat, exigent i curós.

L'avaluació d'aquest procés també és continuada, ja que la composició d'una cantata implica competències molt diverses que cal anar demostrant al llarg del camí i també el dia de l'estrena. La trajectòria consolidada d'aquesta experiència avala que l'aprenentatge per part de tots els participants és holístic i que atorga a cada individu una autoconfiança que sovint no tenia en començar.

L'alumnat de l'escola d'educació primària que participa en el projecte té igualment l'oportunitat d'afrontar un procés creatiu i de veure com la seva obra pren cos en el moment de musicalitzar-la i, sobretot, d'interpretar-la amb els companys cantaires i els músics en el concert final.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aprenentatges competencials

La proposta constitueix una experiència d'aprenentatge significatiu en què entren en joc diferents competències. L'alumnat parteix d'un repte col·lectiu que exigeix superar diverses etapes, prendre decisions i trobar solucions de manera consensuada. Es tracta d'una proposta pràctica en què la presencialitat és imprescindible per poder concloure amb èxit tot el procés.

Qualitat de l'educació de les llengües

Pensar i escriure un poema és una dinàmica que fomenta l'ús correcte de la llengua i la recerca dels mots adients, la cadència dels versos, la rima i la mètrica. Recitar i cantar són dues cares d'una mateixa moneda que ajuden a millorar la dicció, la pronúncia i l'expressivitat de la llengua oral. Al llarg del procés creatiu, l'alumnat també ha de posar paraules a les seves idees, defensar-les i argumentar-les en un diàleg constructiu amb la resta de participants.

Universalitat del currículum

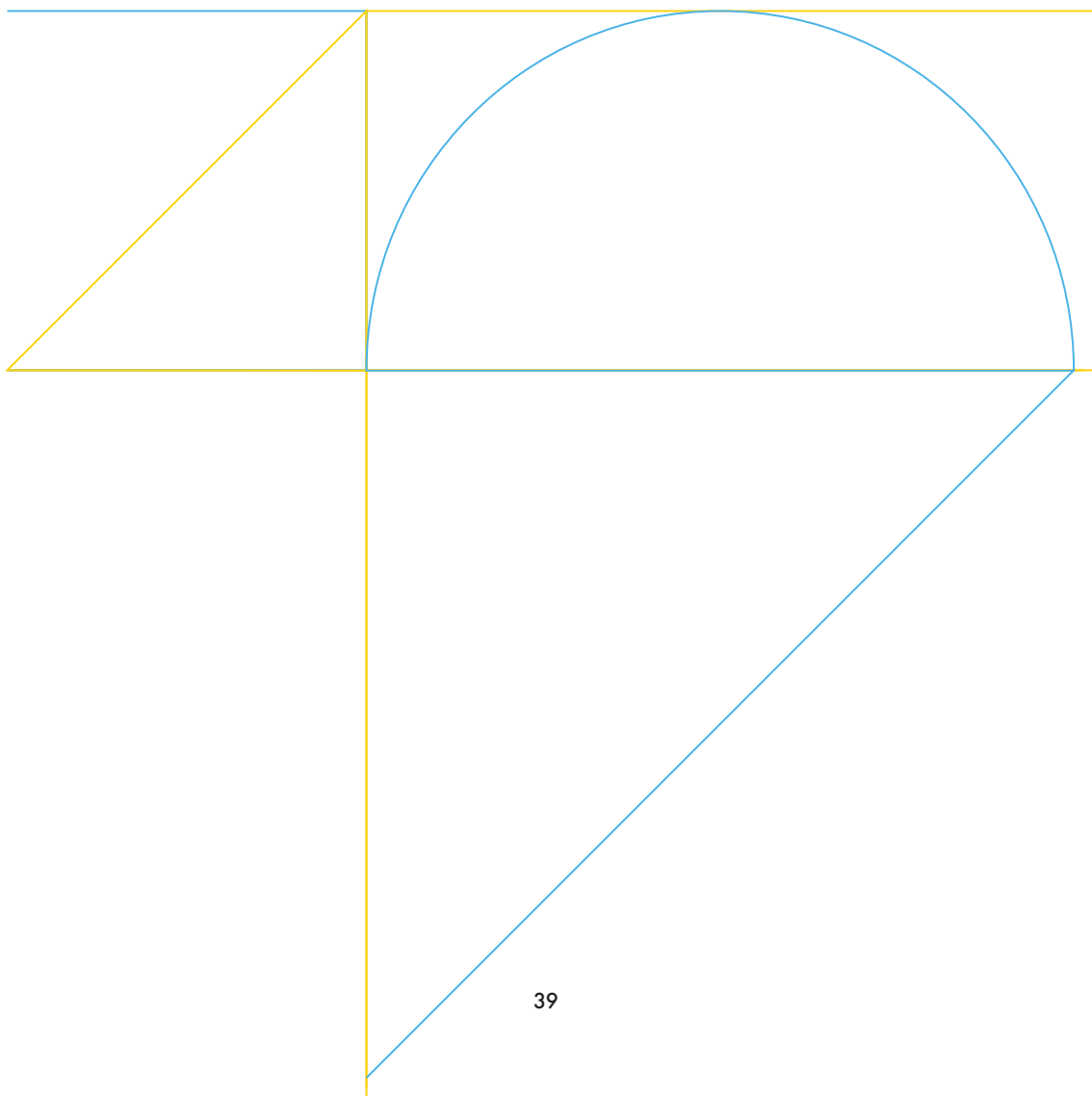
Les propostes creatives, flexibles i obertes permeten la participació de tot l'alumnat, independentment del seu nivell lingüístic o musical. En el desenvolupament del procés de composició de la cantata es generen nombroses oportunitats d'assajar formes diverses de creació, la qual cosa garanteix un aprenentatge inclusiu i enriquidor.

Recursos complementaris

Bloc 2. Cos, escena i expressió artística integrada

Enfocament en la dramatització, la dansa, el cos com a instrument i l'escenificació interdisciplinària.

COS I MOVIMENT

L'objecte com a font d'inspiració expressiva musical i en moviment

Elaborar una coreografia amb objectes.

Nucli universitari	Universitat de Barcelona
Autoria	Eugènia Arús, Maria Fernanda Viñas

A nivell performatiu, escènic i didàctic, l'objecte pot ser una font d'inspiració per construir una proposta coreogràfica, pot esdevenir un instrument rítmic o contribuir a la projecció d'una idea artística a través del simbolisme o la retòrica. En una proposta col·lectiva, l'objecte relaciona de manera natural els diferents participants mitjançant diverses sinergies: en moviment o bé delimitant espais escènics. Aquesta activitat té com a objectiu principal definir els rols que l'objecte pot assumir en una creació performativa. Els exemples pràctics mostren diferents possibilitats artístiques per fer-ne un ús creatiu que serveixi, d'una banda, per a l'elaboració d'un producte artístic performatiu i escènic i, de l'altra, com a procediment dins el mateix procés creatiu.

Conceptes clau: dansa, objecte, simbolisme, expressió musical i corporal, escena.

Descripció de la proposta

La integració de l'objecte en l'activitat creativa i performativa requereix un treball específic que es pot incloure en l'ensenyament-aprenentatge de l'educació musical en moviment. Entenem per objecte tots aquells materials que poden ser manipulats o formar part de l'escena: llençols, pals, pilotes, mocadors, papers de diari, pinzells, llanternes, cercles, cintes i un llarg etcètera.

Objectius d'aprenentatge

Els principals objectius —resultats d'aprenentatge— que ens hem marcat en dissenyar aquesta proposta han estat que l'estudiant sigui capaç de:

1. Dissenyar una proposta coreogràfica que, tant a nivell didàctic com creatiu, atorgui a l'objecte un rol conscient.
2. Desenvolupar processos didàctics que promoguin l'exploració, la improvisació i la composició coreogràfica amb objectes.
3. Adquirir una qualitat de moviment en què l'objecte quedi integrat a nivell corporal i coreogràfic.
4. Integrar l'objecte a nivell rítmic-musical i expressiu en la producció escènica.

Desenvolupament del procés

Primera sessió

La primera sessió, conduïda pel docent, té com a finalitat explorar i comprendre els diferents papers que l'objecte pot assumir en l'activitat performativa i coreogràfica. Principalment, pot ser:

- Un element inspirador per al desenvolupament d'idees, pensaments i estats d'ànim.
- Un delimitador d'espais.
- Un instrument rítmic.
- Un conductor del moviment, en relació amb impulsos, traçats i recorreguts.

- Un element que, d'una manera o altra, uneix i facilita la interacció dels participants.
- Un element que afavoreix convertir la música en quelcom visible.
- Un promotor de la millora i definició de la qualitat del moviment, o que n'aporti més concreció.
- Un símbol amb valor propi dins la creació.

Per cadascun d'aquests papers es proposen petites activitats que permetin a l'alumnat descobrir, des de la pràctica, les repercussions que té l'objecte a nivell de pensament artístic, performatiu i també didàctic, de manera que tots aquests àmbits contribueixin positivament als processos d'ensenyament-aprenentatge tant corporals com musicals.

Exemple

Ens disposem a representar una fàbrica de magdalenes fent servir petits saquets. Cal decidir com ens situem dins l'espai —cercles, files, formacions en zig-zag, etc.—, a quin ritme passem el sac, quina acció executem amb ell, com interactuem amb els companys, quina expressió general donem a l'acció i quin suport musical, sonor o textual l'acompanya. Finalment, retirem l'objecte i ens quedem només amb els moviments, posant tota l'atenció en com els podem concretar expressivament ara que ja no hi és present. L'objecte ha jugat únicament un paper inspirador en la creació coreogràfica.

Segona sessió

Els estudiants trien una proposta musical, l'analitzen i decideixen quin o quins papers pot assumir l'objecte a nivell expressiu, simbòlic i didàctic. Metodològicament, es proposa un format de laboratori com a impulsor de la creativitat i l'assaig com a procediment que facilita arribar a una composició coreogràfica de manera col·laborativa. El docent oscil·la entre l'observació no participant, la implicació en processos dialògics amb l'estudiantat i l'assessorament per fer créixer iniciatives que, en algun moment, requereixen una visió externa per poder-se desenvolupar més plenament.

Tercera sessió

La tercera o, si s'escau, la quarta sessió es destinen a la interpretació de les diferents propostes a l'escenari, treballant tot allò que s'ha imaginat, però encara no s'ha pogut visualitzar: llums, vestuari, projecció escènica, etc.

Finalment, es demana a l'estudiantat que adapti la seva proposta a una edat concreta de l'etapa primària, descrivint totes les dinàmiques que portaria a terme fins a arribar a la composició coreogràfica. Aquestes dinàmiques es trobarien a cavall entre el treball dirigit —que facilita l'adquisició de tècniques expressives, la comprensió musical i l'exploració— i la improvisació col·laborativa, que condueix cap a la composició.

Espai i material

Es necessiten més d'un espai ampli on es pugui dansar amb comoditat, un equip de so o instruments —segons si es fa servir música enregistrada o música en directe—, els objectes triats i, finalment, un escenari on es puguin interpretar les creacions coreogràfiques.

Alumnes del grau en Mestre d'Educació Primària de la UB duent a terme les activitats de la proposta.

Orientacions

Per la docència creativa

Cal destacar la flexibilitat que ha de tenir el docent per adaptar-se en tot moment a les sinergies creatives que sorgeixen, així com l'autoconfiança que li recorda que sempre podrà fer aportacions que enriqueixin artísticament les propostes ideades per l'alumnat, tot respectant els processos creatius en curs. Tanmateix, cal reservar espais per a l'exploració i la improvisació, i promoure un ús conscient dels espais que afavoreixi el treball coreogràfic col·laboratiu.

Pel foment de la creativitat

Es destaquen processos com l'escolta creativa, la improvisació, la composició i el moviment creatiu o rítmic. La proposta pretén acompanyar l'estudiantat en l'experimentació de tots aquests processos. A nivell metodològic, es promouen els processos dialògics i l'aprenentatge entre iguals, ja que es convida tot l'alumnat a intervenir i aportar les seves fortaleces al grup.

Expectatives docents

Aquesta proposta contribueix de manera clara a potenciar la creativitat dels futurs mestres de primària. A nivell disciplinari, l'ús de l'objecte afavoreix que l'estudiantat desenvolupi qualitat de moviment, expressivitat i creativitat interpretativa. Al mateix temps, adquireix coneixements sobre les repercussions que té l'ús de l'objecte en l'aprenentatge musical i corporal de l'infant: proporciona seguretat emocional, afavoreix la interacció amb els companys, obre un ventall interpretatiu de possibilitats, estimula la imaginació, afavoreix el desenvolupament motor i molt més.

L'objecte pot jugar un paper important en la docència creativa, ja que ajuda a respectar els pensaments i les idees que sorgeixen dels infants, mentre que el docent assumeix un rol d'acompanyant al llarg del procés creatiu.

Pel que fa a l'avaluació, permet elaborar graelles d'autoavaluació en diferents formats (graella, diana, etc.), en què el mateix infant aprèn a

conèixer-se i, per tant, a autoavaluar-se. Els criteris poden incloure la participació, el grau de coneixement assolit, la relació amb els companys, l'actitud i l'aprenentatge de sabers musicals i corporals específics.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Els principals vectors que es treballen amb aquesta activitat són:

- L'aprenentatge competencial, que promou un ensenyament basat en el fer, refer amb consciència, comprendre, transferir i valorar.
- El benestar emocional, ja que ens trobem en un ensenyament artístic que en tot moment afavoreix l'autoconeixement, la gestió emocional i la competència social.
- La universalitat del currículum, amb una proposta que incorpora el disseny universal i, alhora, la personalització. Facilita la inclusió i l'èxit de l'aprenentatge, tot passant per diferents filtres educatius que inclouen el sentit crític, l'opinió dels altres i els suggeriments del docent, que adopta un rol d'acompanyant constant.

Recursos complementaris

COMPONDRE I INTERPRETAR

Poemes que sonen. Viatge creatiu on la poesia cobra vida a través del so

Musicar un poema i posar-lo en escena.

Nucli universitari	Universitat de Barcelona
Autoria	Maria Fernanda Viñas, Eugènia Arús, Eulàlia Polls Camps

L'activitat que es presenta a continuació consisteix en la creació i interpretació d'un poema sonoritzat adreçat a l'etapa d'educació infantil (0-6 anys), vinculat a una temàtica triada per a una situació d'aprenentatge. El poema, amb una durada mínima de set minuts i màxima de vuit, es presenta en viu i incorpora elements sonors i visuals per captar l'atenció dels infants.

La sonorització inclou components sonors amb almenys dos fragments de cançons infantils o músiques instrumentals, així com paisatges sonors (*soundscales*), sons que reforcen el fil narratiu.

Pel que fa a l'escenificació es fan servir recursos com titelles, actuacions en directe o làmines gegants, que generen un context visual complementari al relat sonor.

Dins d'una metodologia que promou el treball entre iguals, tots els membres del grup participen de manera equitativa en la interpretació de les veus dels personatges, en la creació dels efectes sonors i en l'exposició general.

Conceptes clau: poema sonoritzat, creació col·lectiva, posada en escena, interdisciplinarietat.

Descripció de la proposta

La música i la poesia estableixen una connexió profunda a través del ritme, la sonoritat i el poder evocador del llenguatge. Ambdues disciplines comparteixen una estructura que apel·la als sentits i a les emocions, on les paraules esdevenen sons i els sons esdevenen paraules plenes de significat. Aquesta simbiosi permet explorar la bellesa del llenguatge més enllà del seu sentit literal i convida a escoltar les paraules com si fossin notes, textures sonores que vibren i emocionen, creant una experiència artística completa.

Com a proposta d'aprenentatge, enriqueix el bagatge artístic de l'estudiantat universitari, fomenta una comprensió més profunda i expressiva entre els dos llenguatges i, alhora, ofereix experiències sensibles, creatives i interdisciplinàries que potencien tant la competència artística com la capacitat comunicativa.

Objectius d'aprenentatge

L'estudiantat ha de ser capaç de:

1. Crear, de manera col·laborativa, la sonorització d'un poema propi.
2. Desenvolupar un criteri artístic per triar fragments de cançons, audicions o sons ambientals.
3. Escenificar en viu la sonorització del poema.

Desenvolupament del procés

L'activitat es pot dur a terme en sis sessions.

Primera sessió

La intervenció d'un poeta convida a la reflexió i a la creació literària a partir d'una pregunta o centre d'interès: «Les teves paraules fereixen o acaricien?» Aquesta premissa serveix de punt de partida per elaborar poemes propis en petits grups. El poeta ofereix, a més, orientacions sobre l'ús del llenguatge, la metàfora i la sonoritat que proporcionen les paraules.

Segona sessió

Es treballa l'exploració sonora. Es presenten conceptes com els efectes *Foley*, es construeixen paisatges sonors i es posen a disposició dels estudiants recursos per fer una sonorització expressiva del poema, com ara instruments Orff, quotidiàfons (objectes quotidians utilitzats com a instruments), objectes reciclats o materials de diverses cultures. L'alumnat ha de triar els que millor s'adaptin a la seva proposta creativa.

Tercera, quarta i cinquena sessions

Es dediquen al disseny i assaig de la posada en escena. L'alumnat organitza la interpretació integrant vestuari, maquillatge, escenografia, moviment, musicalitzacions i cançons que encaixin amb la temàtica del poema creat. Aquest període d'assaig és essencial per consolidar la cohesió del grup, millorar l'expressivitat i enriquir la proposta inicial.

Sisena sessió

El punt culminant és la presentació final davant d'un públic real: infants d'educació infantil d'una escola propera a la universitat. Aquesta situació d'autenticitat escènica genera nervis i responsabilitat, però també esdevé una gran oportunitat d'aprenentatge i desenvolupament personal i professional.

Tancament i projecció

Un cop finalitzada la representació, es demana a l'estudiantat que elabori un conte digital amb Canva o Genially. Aquest recurs combina il·lustracions, recitació del poema i la seva sonorització musical, i es converteix en una eina didàctica reutilitzable en diferents contextos educatius.

Espai i material

Es necessita un espai ampli que es pugui dividir per tal que hi treballin els diferents grups, un equip de so, instruments de petita percussió, un projector i, finalment, una petita tarima o una delimitació de l'espai on es puguin interpretar els poemes sonoritzats.

Grup d'alumnes de la UB participants en l'activitat «Poemes que sonen», en una trobada amb el poeta Miquel Descot.

Orientacions

Per la docència creativa

Es prioritzen orientacions que promoguin la improvisació com a motor de creació espontània i expressiva, tant individual com col·lectiva. L'escolta creativa és clau per activar el pensament artístic i la sensibilitat de l'alumnat, i facilita una comprensió profunda del llenguatge musical. El paper del docent és essencial com a guia i mirall del procés creatiu, oferint suport i *feedback* constructiu. L'aprenentatge entre iguals i la composició col·lectiva afavoreixen l'autonomia i el lideratge de l'alumnat. Finalment, el docent creatiu ha de confiar en si mateix i mostrar flexibilitat, espontaneïtat i capacitat d'adaptació davant les propostes de l'alumnat, tot duent a terme una docència oberta, innovadora i creativa.

Pel foment de la creativitat

Es destaquen processos com l'escolta creativa, la improvisació, l'exploració sonora i la interpretació instrumental, ja que la proposta pretén acompanyar l'estudiantat en l'experimentació de tots aquests processos. A nivell metodològic, es promou un enfocament lúdic que facilita un aprenentatge interactiu i trenca formalismes. Els processos dialògics i l'aprenentatge entre iguals s'han de desenvolupar en espais segurs i innovadors que afavoreixin l'experimentació i potenciïn el rendiment creatiu, perquè tot l'alumnat pugui intervenir i aportar les seves fortaleces individuals i col·lectives. Finalment, l'ús de recursos didàctics i l'aprenentatge interdisciplinari enriqueixen l'experiència creativa a través de múltiples llenguatges i perspectives.

Expectatives docents

Aquesta proposta es presenta com una eina altament enriquidora per al desenvolupament de competències creatives i expressives dels futurs mestres d'infantil i primària. Les expectatives docents envers aquesta activitat són diverses i profundes.

En primer lloc, es preveu que l'alumnat experimenti processos de creació interdisciplinària, integrant música i poesia com a llenguatges complementaris que potencien la interpretació i l'expressivitat. Alhora, es pretén que els futurs docents adquireixin una comprensió fonamentada de com la literatura i la sonoritat incideixen en l'aprenentatge infantil, afavorint el desenvolupament de l'escolta activa, la comunicació oral i corporal i la confiança emocional.

La proposta facilita, a més, una vivència educativa que estimula la interacció col·laborativa i l'exploració creativa en un entorn d'aprenentatge dinàmic.

Des d'un punt de vista metodològic, la sonorització del poema ofereix a l'estudiantat l'oportunitat de reflexionar sobre el valor pedagògic de la música i la paraula, alhora que aprenen a dissenyar instruments d'avaluació com graelles o dianes. Aquest enfocament fomenta una avaluació qualitativa centrada en aspectes clau com l'escolta, la participació i la comprensió, i prepara els futurs mestres per aplicar pràctiques artístiques significatives adaptades a les necessitats del seu alumnat.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Els principals vectors que es treballen són:

- L'aprenentatge competencial, que promou aprenentatges profunds i funcionals i permet a l'alumnat transferir els coneixements a contextos diversos i reals a partir del fer, refer amb consciència i comprendre.
- El benestar emocional, ja que ens trobem en un ensenyament artístic que en tot moment afavoreix l'autoconeixement, la gestió emocional i la competència social dins un entorn educatiu segur i respectuós.
- La qualitat de l'educació de les llengües, on la poesia esdevé un vehicle artístic i literari idoni per expressar idees i emocions i per relacionar-se amb els altres, alhora que es millora l'expressió i el respecte per la diversitat lingüística.

Recursos complementaris

CREACIÓ INTERDISCIPLINAR

Haikus. Escriptura, música, il·lustració i dansa

Escriure, musical, il·lustrar i dansar un haiku.

Nucli universitari	Universitat Ramon Llull – Blanquerna
Autoria	Carmina Folch, Reina Capdevila, Glòria Prats

Aquesta proposta parteix de l'exploració interdisciplinària d'una de les formes poètiques japoneses més difoses: el haiku. A partir de paraules vinculades a la natura, l'alumnat haurà de crear un haiku i, posteriorment, sonoritzar-lo. Per fer-ho, es treballarà la sonoritat de l'escala pentatònica, que evoca les sonoritats de diverses cultures orientals.

A partir del coneixement d'aquest tipus d'escala i de la prosòdia, l'alumnat crearà una composició musical amb instrumental Orff. Paral·lelament, des de l'àrea d'educació visual i plàstica es practicarà la tècnica japonesa de l'*haiga*, utilitzada per il·lustrar haikus. Cada grup elaborarà, amb tinta, un *haiga* que representi la idea principal del seu poema.

Per finalitzar l'activitat, es dissenyarà una coreografia a partir de moviments inspirats tant en el significat del haiku com en els traços del *haiga*. El resultat final serà la interpretació del haiku a través de tres disciplines artístiques: la música, l'expressió plàstica i l'expressió corporal.

Conceptes clau: haiku, interdisciplinar, escala pentatònica, expressió visual i plàstica, expressió corporal.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Crear i interpretar un haiku a partir de la paraula, la música, l'expressió plàstica i l'expressió corporal.
2. Escriure un haiku amb paraules vinculades a la natura.
3. Composar una melodia a partir de l'escala pentatònica i interpretar-la amb instruments Orff.
4. Practicar la tècnica de l'*haiga* per il·lustrar el haiku.
5. Traduir idees, sons i traços en moviments per crear petites coreografies.
6. Participar en un procés creatiu col·lectiu a partir de les aportacions de tot el grup.

Desenvolupament del procés

Primera sessió

El grup classe es divideix en petits grups de treball. Cada grup crea el seu haiku a partir d'un nombre determinat de paraules (3-4) relacionades amb la natura. Per fer-ho, cal tenir en compte les característiques principals d'aquesta forma poètica: el contingut, basat en la contemplació de la natura, i la forma: tres versos de 5-7-5 síl·labes respectivament.

Un cop creat el haiku, es compon la música tenint en compte el significat del text. Es treballa amb la sonoritat de l'escala pentatònica, que evoca cultures orientals com la japonesa. A partir del coneixement d'aquest tipus d'escala i de la prosòdia (la relació entre el text, la música i els accents musicals), l'alumnat comença a crear una composició amb instrumental Orff. En la composició es proposa l'ús de bords simples o en moviment i d'*ostinatos* rítmics.

El resultat final és una cançó instrumentada que s'enregistra.

Segona sessió

Mentre uns grups continuen el treball de composició sonora del haiku, els altres s'inicien en la tècnica del *haiga* a l'aula d'expressió plàstica. Després de mostrar-ne les característiques, es proporciona tinta negra i tires llargues de paper blanc (100 × 250 cm) a l'alumnat perquè en comenci

la pràctica. La sessió acaba amb la creació, en grup, d'un *haiga* que interpreta i il·lustra el seu haiku.

A mitja sessió s'intercanvien els grups. En aquesta sessió la composició musical ha de quedar finalitzada.

Tercera sessió

De la mateixa manera que en la segona sessió, mentre uns grups continuen treballant en el seu *haiga*, els altres comencen a pensar en la coreografia. Es tracta de crear una seqüència de moviments que tradueixi el missatge del haiku, les característiques de la melodia i els traços del *haiga*. Se'ls guia perquè explorin diferents disposicions del grup en l'espai, possibles recorreguts i moviments a diferents nivells. També es planteja la possibilitat d'incorporar materials (mocadors, cintes) i es prenen decisions sobre el vestuari i la il·luminació.

A mitja sessió s'intercanvien els grups. En aquesta sessió la part plàstica ha de quedar finalitzada.

Quarta sessió

La primera part de la sessió es dedica a assajar les coreografies de cada grup i a preparar l'espai per a la interpretació final.

Interpretació final

Els *haiga* de cada grup es penjen com a fons escènic de la sala. Es pot afegir un focus sota de cada *haiga* per il·luminar-lo en el moment en què es presenta el haiku corresponent. Cada grup surt a escena, recita el seu haiku i interpreta la coreografia amb la melodia que ha compost i enregistrat.

Espai i material

- Aula d'expressió musical amb instrumental Orff, instruments de petita percussió, equip d'enregistrament d'àudio de qualitat i altaveus portàtils per a la reproducció.
- Aula d'expressió visual i plàstica amb tinta negra, pinzells gruixuts i paper d'embalar.

- Aula d'expressió corporal amb reproductor d'àudio i materials per utilitzar en les coreografies.
- Aula diàfana o escenari amb possibilitat de penjar els *haiga*, reproductor de so i fonts d'il·luminació.

Representació dels haikus, amb música i moviment, per part alumnes de la URL-Blanquerna.

Orientacions

Per la docència creativa

El professorat ha de ser capaç d'adaptar-se a les expectatives dels grups i de gestionar les necessitats emergents que puguin sorgir durant el procés creatiu. A més, ha de tenir habilitats per establir connexions entre els diferents llenguatges i disciplines artístiques, conèixer les tècniques que s'utilitzaran i proporcionar referents que serveixin d'inspiració. Pautar correctament el procés i verbalitzar els objectius de manera clara i entenedora és essencial per al bon seguiment del grup. El professorat

també ha de vetllar perquè els espais de treball siguin adequats i crear un ambient de confiança on l'alumnat se senti còmode i motivat per crear.

Pel foment de la creativitat

El docent té un paper cabdal en les retroalimentacions que ofereix a l'alumnat, ja que actua com a guia i suport en la presa de decisions, conceptualitzant aspectes i resolent dubtes de cadascuna de les disciplines artístiques. Ha d'oferir diverses opcions, posar a disposició recursos i materials, suggerir idees i referents i facilitar elements que estimulin la imaginació i l'exploració creativa. També contribueix al procés creatiu de l'alumnat que, a mesura que avança el projecte i esdevé més autònom, fa que el docent passi a un segon terme i es converteixi en un observador actiu que acompanya el desenvolupament creatiu.

Expectatives docents

El treball interdisciplinari és essencial per potenciar la creativitat dels futurs mestres, ja que integra aspectes específics de diverses disciplines dins una visió global de la docència creativa. El procés proposat estimula habilitats clau com la col·laboració, la resolució de problemes i la presa de decisions en un marc que combina llenguatge verbal, música, arts plàstiques i expressió corporal.

Des d'una perspectiva disciplinària, la proposta ofereix l'oportunitat d'explorar tècniques específiques com l'ús de l'escala pentatònica, la creació de haikus en l'àrea de llengua, l'elaboració de *haiga* en arts visuals o la comunicació d'idees a través de l'expressió corporal. Aquest enfocament permet a l'alumnat en formació docent desenvolupar competències pròpies de cada disciplina mentre experimenta en un context pedagògic creatiu i interdisciplinari. A més, el treball interdisciplinari fomenta la comprensió de com les diverses àrees del coneixement poden complementar-se per enriquir l'aprenentatge.

El projecte promou un clima de confiança i un entorn segur on es valora el procés creatiu. La tutorització i la retroalimentació del professorat garanteixen l'assoliment d'un bon producte final. La combinació de teoria i pràctica ajuda l'alumnat a interioritzar els principis de la creativitat aplicada, com l'exploració i l'assaig-error. Així mateix, es posa èmfasi en el treball

en equip com a via per aprendre a valorar les idees dels altres, negociar significats i construir coneixement de manera col·lectiva.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aprenentatges competencials

La proposta fomenta competències bàsiques com la comunicativa, la cultural i l'artística, així com la d'aprendre a aprendre. Aquest enfocament interdisciplinari integra teoria i pràctica i promou habilitats transferibles fonamentals per a l'educació del segle XXI.

Benestar emocional

El treball creatiu en grup, dins un clima segur i inclusiu, afavoreix la generació de confiança i empatia. La creació artística permet expressar emocions i reforçar la cohesió del grup.

Ciudadania democràtica i consciència global

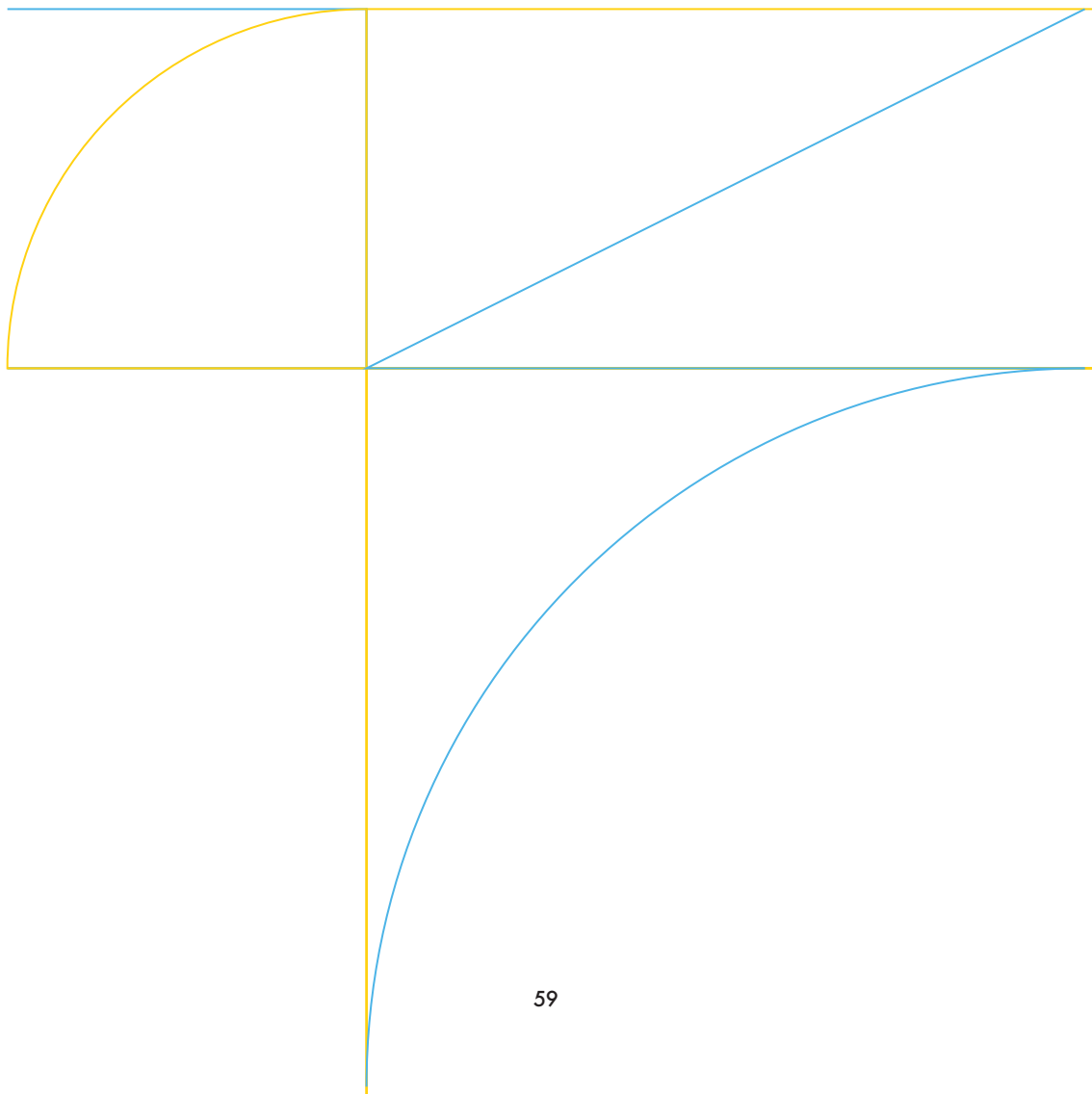
L'enfocament col·laboratiu i l'èmfasi en el respecte per la diversitat cultural —reflectit en l'ús de tècniques i tradicions d'altres cultures— fomenten una ciutadania crítica i respectuosa amb diferents perspectives.

Recursos complementaris

Bloc 3. Improvisació, experimentació i pràctica col·lectiva

*Enfocament en la improvisació, les partitures
obertes, l'exploració sonora i la creació conjunta.*

IMPROVISACIÓ I INTERDISCIPLINARIETAT

Una partitura molt artística!

Improvisar musicalment a partir d'una obra artística d'avantguarda.

Nucli universitari	Universitat Autònoma de Barcelona
Autoria	Albert Casals, Toni Santiago

Es presenta una proposta que interrelaciona la creació musical amb altres arts. La seqüència es desenvolupa en dues fases: la primera consisteix a situar-se en propostes d'avantguarda sobre composició musical i la seva representació (partitura); la segona, a generar una composició musical a partir de la improvisació, entenent un quadre abstracte com a partitura. La finalitat és obrir les possibilitats creatives i de representació visual del fet musical, alhora que reflexionar sobre les interrelacions entre les arts.

Conceptes clau: improvisació, interdisciplinarietat entre les arts, pràctica instrumental, partitura no convencional, creació col·lectiva.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Crear col·lectivament a partir de la improvisació guiada sobre un quadre.
2. Reflexionar sobre el concepte de partitura i les possibilitats de les grafies no convencionals.
3. Valorar propostes d'interrelació entre música, arts visuals i performatives.

Desenvolupament del procés

Qüestions prèvies

- La proposta es pot adaptar a grups nombrosos, tot i que s'exposa com si es treballés amb 15-25 estudiants.
- Per exemplificar la proposta, s'ha fet respecte a una composició musical i a una de pictòrica concretes, però es podria fer amb obres d'altres compositors del segle xx (György Ligeti, Luciano Berio, etc.) o de l'art abstracte (Joan Miró, Sonia Delaunay, Hilma af Klint, etc.).

1a sessió

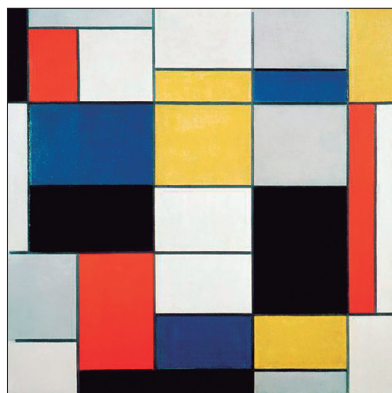
En aquesta primera sessió es treballa amb músiques d'avantguarda (segle xx) i es planteja de quina forma podem representar allò que sona. La idea és anar més enllà de la partitura convencional per veure les possibilitats de representació del fet sonor. Una opció és treballar amb la peça *Stripsody* de Cathy Berberian seguint els passos següents:

1. Escoltar un fragment de la peça (aprox. 1'30") sense vídeo (només àudio) i valorar-la entre tots.
2. Seleccionar-ne un fragment curt (uns 20-30") i mirar de representar l'expressió vocal que s'ha escoltat de manera individual.
3. Visionar el vídeo i comentar-lo. Aquí apareix el tema de la performance com a part de la interpretació de la peça musical. Ara entenem millor què ens vol expressar la música?
4. Mostrar l'àudio amb la partitura. És el moment de posar en dubte que hi hagi un sol tipus de partitura i introduir formes de grafia alternatives, incloent-ne algunes d'artístiques, com aquesta amb ús del còmic.

Depenent del temps disponible, la sessió es pot complementar amb la creació de breus seqüències musicals a partir de partitures tipus còmic, o bé es poden mostrar exemples reals generats quan s'ha treballat amb infants a les escoles (vegeu l'apartat de materials).

2a sessió

La sessió proposa crear música a partir de la *Composició en vermell, groc i blau* de Piet Mondrian.

Piet Mondrian (1872-1944): *Composició en vermell, groc i blau*, 1921.

Tenint en compte el que s'ha treballat a la sessió anterior, es planteja si aquesta obra podria ser una partitura musical. L'evolució de la sessió es basa en la presa de decisions de forma col·lectiva per acabar generant una peça musical. Se suggereix un possible procés:

1. Identificar elements essencials de l'obra de Mondrian (colors, línies rectes, formes i mides).
2. Fer correspondre aquests elements visuals amb elements sonors o musicals. Per exemple, els colors vermell-groc-blau poden equivaldre a do-mi-sol en els tubs sonors (*boomwhackers*). O les línies que estructurin el quadre poden convertir-se en algun element estructurador de la música (un *ostinato* o un ritme que ens marqui el tempo). O la mida de cada rectangle pot relacionar-se amb canvis d'intensitat. La idea és recollir idees de tot el grup classe i consensuar el codi que servirà per fer

aquesta transferència. Segons es vulgui, es poden establir més o menys paràmetres que condicionin la improvisació que acabarem fent.

3. Acordar quin instrumental s'utilitzarà i distribuir-se tothom entre els diversos instruments (també es pot tenir en compte la veu, com es va veure a la sessió anterior). Cal tenir present l'aspecte harmònic en cas d'escollir instruments d'afinació determinada (piano, xilòfons, etc.) i decidir si en faran un ús no tonal i expressiu (*glissandi* o clústers, per exemple) o bé si prefereixen treballar sobre escales com la pentatònica.

4. Cada persona o grupet de persones que toquen un mateix instrument exploren les possibilitats sonores i musicals que els aporta i decideixen com tocaran (des d'improvisacions individuals que es combinaran fins a patrons determinats que volen repetir).

5. Una persona del grup exercirà la direcció. Anirà assenyalant al quadre què toca cada moment i, a partir d'aquí, es generarà una improvisació musical guiada. El resultat final dependrà tant de les decisions del director com del que hagi establert cada intèrpret.

6. Valorar el resultat obtingut i, a partir d'aquesta valoració, repetir-ho una segona vegada millorant allò que s'hagi considerat o senzillament explorant altres possibilitats.

Per tancar la sessió, cal recollir les conclusions de les dues sessions i guiar la reflexió entorn dels temes treballats: representació gràfica de la música, improvisació i composició musical, interrelació entre arts.

Espai i material

- Ordinador i pantalla per projectar *Stripsody* de Cathy Berberian:
 - Versió original enregistrada per la mateixa compositora, per veure la performance: <https://www.youtube.com/watch?v=0dNLAhL46xM>.
 - Una versió semblant, però més actual: <https://www.youtube.com/watch?v=N8JlQJ93EGY>.
 - Versió àudio veient la partitura: <https://www.youtube.com/watch?v=VLlKmLaM2UI>.
 - Alguns exemples de creació a les escoles d'acord amb aquesta peça: <https://www.youtube.com/watch?v=7lX9MObt2Oo> o <https://www.youtube.com/watch?v=sKij1eprYaU>.

- Làmina gran amb el quadre seleccionat (o projecció de la diapositiva amb el quadre).
- Instruments variats (instruments de placa, tubs sonors, *djembes*, ukuleles, piano, petita percussió, etc.) per afavorir l'exploració i la inspiració musical. Seleccionar-ne dels que visualment corresponen als colors del quadre seleccionat.

Classe de música de l'Escola Pereanton de Granollers
fent pràctica d'improvisació musical.

Orientacions

Per la docència creativa

Les sessions requereixen un plantejament docent basat en la flexibilitat i que asseguri espais segurs per formular opinions i explorar musicalment, sense por a l'error. També cal autoconfiança envers la tasca i els resultats que en sortiran, confiar en l'alumnat i atorgar valor a allò que s'improvisa. Cal combinar i equilibrar una bona planificació prèvia amb grans dosis d'adaptació i reajustament en funció d'allò que vagi sorgint.

El docent ha de veure i aprofitar l'oportunitat de treballar des del diàleg amb altres disciplines artístiques, explorant límits i preconcepcions

musicals. L'ideal seria una proposta conjunta amb l'àrea d'expressió visual i plàstica, o fins i tot amb la d'expressió corporal. Així s'aprofundiria molt més en aquests altres llenguatges i, en definitiva, en la transferència entre disciplines.

Pel foment de la creativitat

En la proposta es pretén fer créixer la creativitat des de pràctiques d'improvisació i d'escolta creatives realitzades de forma col·lectiva, basant-se en el diàleg, la reflexió i la valoració crítica. L'aprenentatge entre iguals i el guiatge i model docent de qui condueix les sessions han de permetre superar allò conegut i estructurar nous coneixements i habilitats. Finalment, l'ús de recursos suggerents i, en certa manera, desconcertants (o provocadors) —com la partitura de *Stripsodyo* el fet de fer sonar un quadre de Mondrian— permet desenvolupar un pensament divergent i obert a explorar noves possibilitats en l'àmbit musical.

Expectatives docents

La proposta presentada contribueix a generar noves perspectives sobre la representació i la creació musicals, des del diàleg entre llenguatges artístics i amb el repte de fer-ho de manera col·lectiva. L'evolució de les sessions es fonamenta en la participació de l'alumnat, reptant-lo a construir nous marcs mentals i a aportar solucions a aparents problemàtiques: «com representem una música com la de Cathy Berberian?» o «com llegim la partitura que ens proposa el quadre de Mondrian?».

La clau de tot plegat resideix a crear un clima no només de motivació, sinó també de benestar i confiança. El professional docent ha de ser capaç de conduir l'exploració i les reflexions, així com de fer emergir models alternatius als hegemònics o als que ja coneixen. La gestió del grup i l'obertura docent, en definitiva, seran determinants per a l'èxit de la proposta i, en darrer terme, per al foment de la creativitat.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aprenentatges competencials

L'enfocament de la seqüència es fonamenta en aprendre des de la vivència i en posar en acció les habilitats a desenvolupar i els coneixements a adquirir. Al mateix temps, es treballa des d'una visió àmplia del fet artístic, establint interrelacions entre disciplines.

Perspectiva de gènere

Crear, interpretar, escoltar, viure o gaudir de la música no té gènere. En la proposta es visibilitza la presència d'una compositora i intèrpret i d'un pintor, i se suggereixen altres noms d'autors i autores (musicals i pictòrics) per tal de mostrar models tant de dones com d'homes artistes.

Ciutadania democràtica i consciència global

El plantejament de les sessions, especialment en la segona, parteix de la participació de tothom i cerca el consens i els acords entre tot l'alumnat. El resultat final és una obra musical col·lectiva generada a partir del que s'ha consensuat i gràcies a la suma de les individualitats.

Recursos complementaris

CREACIÓ PERFORMATIVA

Educar en escena. Performance artística per a l'escola

Presentar la dansa des de diferents elements (el relat, el joc, les variacions rítmiques, etc).

Nucli universitari	Universitat de Lleida
Autoria	Andrea Fernández-Barros, Jordi Cano

Aquesta proposta convida els futurs mestres a crear una **performance** artística interdisciplinària basada en la música, la veu i el moviment. A partir del treball fet a les assignatures de didàctica de la música, els estudiants dissenyen, representen i avaluen una intervenció artística amb infants, acompanyada d'una guia didàctica amb activitats prèvies i posteriors. El projecte es desenvolupa en col·laboració amb escoles, adaptant-se als diferents nivells educatius. Aquesta experiència fomenta la creativitat docent, la capacitat d'adaptació, la comunicació i el treball cooperatiu. Alhora, situa l'expressió artística com a eix vertebrador de l'aprenentatge significatiu i connecta la pràctica educativa amb el patrimoni cultural i els llenguatges contemporanis. La proposta actua com a pont entre el món universitari i el context escolar, generant escenaris reals en què la música esdevé una eina de transformació pedagògica.

Conceptes clau: performance, expressió artística, interdisciplinarietat, creació.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Dissenyar una intervenció educativa mitjançant una **performance** interdisciplinària.
2. Elaborar una guia didàctica amb activitats adaptades a diferents nivells escolars.
3. Desenvolupar habilitats expressives a través del cos, la veu i la música.
4. Aplicar coneixements de didàctica de la música en contextos reals.
5. Potenciar la capacitat d'adaptació, la creativitat i el treball col·laboratiu.

Desenvolupament del procés

La proposta que es descriu es desenvolupa al llarg d'un quadrimestre, dividida en tres parts principals.

Sessió 1

La sessió s'inicia amb una introducció a la performance com a recurs educatiu, explorant referents artístics i experiències escolars reals. Es fa una pluja d'idees per escollir temàtiques rellevants per a l'àmbit escolar (emocions, convivència, natura, identitat, etc.). A partir d'aquest marc temàtic, els grups d'estudiants configuren l'equip creatiu, defineixen el relat base i comencen a imaginar l'estructura dramàtica, incorporant llenguatges com la música, la veu, el moviment i l'escenografia. Es reparteixen rols (composició, escenificació, guió, didàctica) i es traça un primer esborrany de la guia d'activitats associada.

Continuació

Les sessions següents se centren en el desenvolupament intensiu de la performance. Els grups assagen, corregeixen i cohesionen els elements musicals, rítmics i escènics, treballant l'expressivitat corporal, la projecció de veu i l'ús d'instruments o materials visuals. Paral·lelament, elaboren una guia didàctica que inclou activitats per fer abans, durant i després de la representació, adaptades a diferents cicles educatius. El professorat ofereix assessorament continu per afinar aspectes tècnics i pedagògics.

Sessió final

La darrera sessió culmina amb la representació de les performances en escoles col·laboradores. L'alumnat universitari duu a terme les activitats amb infants, observa les reaccions i ajusta la seva intervenció en temps real. Després de l'actuació, es fa un espai de debat i valoració conjunta: els grups comparteixen reflexions sobre el procés creatiu, les dificultats, l'impacte didàctic i les possibles millores. Aquest retorn crític tanca el projecte i li atorga valor formatiu, professional i transformador.

Espai i material

- Aula de música i espai escènic (sala polivalent, gimnàs o escenari escolar).
- Instruments musicals i materials per a l'escenografia i un vestuari senzill.
- Recursos digitals per elaborar guies i suports visuals.

Performance dansada, com a part final del projecte, dels alumnes de la UdL.

Orientacions

Per la docència creativa

Aquesta proposta situa l'estudiant com a agent actiu de creació i facilitador d'experiències d'aprenentatge. La performance afavoreix una docència basada en la iniciativa, la comunicació i la flexibilitat. El docent en formació aprèn a construir escenaris significatius des d'una mirada artística, compromesa i adaptada als contextos escolars reals. Es promou l'assumpció de rols diversos (intèrpret, dinamitzador, creador, planificador) i es fomenta la presa de decisions autònomes i col·lectives en entorns canviants. Aquest enfocament permet desenvolupar una actitud pedagògica oberta, reflexiva i sensible als processos creatius dels infants.

Pel foment de la creativitat

La proposta estimula la creativitat a través de la combinació de llenguatges artístics (veu, música, cos, escena) i la llibertat de crear propostes originals. La performance és una eina de pensament divergent, de joc simbòlic i d'expressió emocional. Adaptar-la a diferents nivells educatius implica repensar constantment l'ús didàctic dels recursos i reforça l'esperit innovador dels futurs mestres. A més, el marc interdisciplinari afavoreix connexions inesperades entre continguts i obre camins per a una educació més holística, inclusiva i creativa.

Expectatives docents

Aquesta activitat contribueix a formar mestres capaços de transformar continguts musicals en experiències educatives vivencials i interdisciplinàries. El procés creatiu de la performance impulsa el desenvolupament de competències vinculades a la planificació, la capacitat expressiva, la comunicació didàctica i la reflexió crítica sobre la mateixa pràctica. L'estudiant experimenta de manera directa com generar situacions d'aprenentatge actives, connectades amb el currículum però obertes a la sorpresa, la sensibilitat i la interpretació personal.

La posada en escena, realitzada en escoles, permet exercitar la gestió del grup, el control del temps i de l'espai i la resposta creativa davant

de situacions imprevistes. A més, desenvolupa la capacitat d'escoltar i integrar el *feedback* dels infants i mestres, cosa que enforteix el vincle entre la universitat i l'entorn educatiu.

Es proposa una avaluació formativa i compartida, centrada en la qualitat global de la proposta, l'adequació pedagògica, la capacitat d'adaptació i la coherència entre forma i contingut. Aquesta mirada fomenta una actitud docent oberta, reflexiva i orientada a la millora contínua.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aquesta proposta es vincula amb tres vectors clau del currículum d'educació bàsica: comunicació i llenguatges, cultura i patrimoni, i benestar emocional i corporal.

La performance fomenta l'ús combinat de llenguatges diversos —musical, corporal, visual i verbal— com a mitjans d'expressió i creació compartida. Això connecta amb el vector de comunicació i llenguatges, ja que potencia la competència comunicativa en formats no convencionals i dona valor educatiu al cos i a la veu com a instruments pedagògics.

Des del vector de cultura i patrimoni, la proposta obre la possibilitat de reinterpretar tradicions, temes i referents artístics amb una mirada actual i activa, que situa l'alumnat com a creador i transmissor cultural. L'art esdevé un vehicle per enllaçar coneixement, identitat i comunitat.

La dimensió expressiva, el moviment i la interacció amb l'altre donen lloc a una experiència significativa vinculada al benestar emocional i corporal, que estimula la consciència corporal, l'empatia i el gaudi estètic.

Bibliografia

Acaso, M., i Nuere, S. (2005). El currículum oculto visual: aprender a obedecer a través de la imagen. *Arte, Individuo y Sociedad*, 17, 207-220. <https://revistas.ucm.es/index.php/ARIS/article/view/ARIS0505110207A>

- Cortés, L. (2018). La performatividad en la acción pedagógica de professors/es en formació en arts visuals. *Atenea*, (518), 57-73. <https://doi.org/10.4067/S0718-04622018000200057>
- Gómez-Arcos, J. (2005). Posibilidades educativas de la performance en la enseñanza secundaria. *Arte, Individuo y Sociedad*, 17, 117-134. <https://revistas.ucm.es/index.php/ARIS/article/view/ARIS0505110117A>
- Martínez, V., Albar, J., i Pallarès, M. (2022). No lugares, escuela e identidad: la performance como herramienta educativa. *Educação & Sociedade*, 43, e244848. <https://doi.org/10.1590/ES.244848>
-

Recursos complementaris

CREACIÓ COREOGRÀFICA

Ballem la tradició. Creació i ensenyament des de la dansa popular

Crear una performance interdisciplinària.

Nucli universitari	Universitat de Lleida
Autoria	Andrea Fernández-Barros, Jordi Cano

Aquesta proposta convida els futurs mestres a descobrir el potencial educatiu de les danses populars catalanes a través de l'experiència corporal, la reinterpretació creativa i la creació col·lectiva. L'alumnat aprèn i adapta danses com La Bolangera, El Patatuf, El ball de gitanes o La Xica Bonica, transformant-les en activitats lúdiques i significatives per a l'educació infantil i primària. La pràctica combina el moviment, la música i el joc com a llenguatges educatius per desenvolupar l'expressió, la coordinació i la connexió amb el patrimoni cultural. L'activitat potencia la creativitat docent a partir del treball en equip, la presa de decisions pedagògiques i la capacitat d'improvisació i adaptació. Situant el cos com a eix d'aprenentatge, la proposta obre camins per integrar la cultura popular a l'aula amb una mirada innovadora, sensible i activa.

Conceptes clau: dansa, cos, reinterpretació, cultura popular.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Dissenyar propostes pedagògiques a partir de danses populars, adaptant-les a les característiques i necessitats dels diferents cicles d'educació infantil i primària.
2. Participar activament en processos de creació col·lectiva a partir del moviment i la música, desenvolupant competències de cooperació, negociació i expressió compartida.
3. Utilitzar la música i la dansa popular com a recurs educatiu arrelat al patrimoni cultural, afavorint l'aprenentatge significatiu i l'expressió artística a l'aula.

Desenvolupament del procés

Sessió 1 – Descoberta de la dansa popular

- **Introducció:** breu presentació del valor educatiu de la dansa popular. S'introdueixen diferents tipologies de danses catalanes: lúdiques (*El Patatuf*, *La Xica Bonica*), estructurades (*La Bolangera*, *El ball de gitanes*) i amb elements narratius o imitatius.
- **Aprenentatge guiat:** aprenentatge pràctic de diferents danses amb estils contrastats: estructura en cercle, canvis de parella, dansa de seqüència, comptatge de passos i ús de la veu.
- **Escolta activa i ús de petits instruments:** acompanyament rítmic amb percussió menor (panderos, claus, tamborins). Es promou la coordinació amb el moviment i la connexió entre cos i so.

Sessió 2 – Reinterpretació i creació col·lectiva

- **Treball per grups:** cada grup escull una de les danses treballades i la transforma per a un nivell educatiu específic (de P3 a 6è). Es poden simplificar passos, afegir elements de joc o narrativa, utilitzar instruments o suport visual, o bé crear una versió inventada inspirada en la dansa original.
- **Disseny de la proposta didàctica:** cada grup planifica una mini-sessió adaptada per a infants, amb objectius, materials i desenvolupament. Es potencia l'experimentació amb noves formes de presentar la dansa: amb relat, amb consignes lúdiques o amb variacions rítmiques.

Sessió 3 – Presentació

- Posada en comú: cada grup presenta la seva proposta i la posa en pràctica amb la resta de companys com a públic actiu. Es valoren aspectes com la claredat, la creativitat, l'adaptació al curs escollit i l'ús de recursos.
- Debat reflexiu: es generen preguntes per afavorir l'anàlisi:
 - Com hem reinterpretat les danses?
 - Quines estratègies han estat més efectives per adaptar-les?
 - Com podem integrar aquestes pràctiques en una aula real?

Espai i material

- Aula polivalent, gimnàs o espai ampli que permeti el moviment lliure i en grup.
- Equip de so per a la reproducció de música (altaveus, ordinador, connexió a internet o llistes descarregades).
- Materials complementaris: petits instruments Orff, mocadors, imatges de passos i ritmes, textos breus o contes relacionats amb el repertori tradicional.

Pràctica d'aula dels alumnes de la UdL com a part del projecte de creació coreogràfica.

Orientacions

Per la docència creativa

Aquesta proposta promou una pràctica docent que integra creativitat, flexibilitat i pensament pedagògic innovador. El disseny i l'adaptació de danses populars demanen al futur mestre prendre decisions pedagògiques en temps real, explorar nous formats i generar activitats significatives per als infants. Aquesta flexibilitat docent esdevé essencial per gestionar la incertesa i aprofitar les situacions imprevistes com a oportunitats educatives. A més, el treball col·laboratiu afavoreix la confiança mútua i crea un espai segur per a la proposta i l'assaig d'idees creatives dins l'aula.

Pel foment de la creativitat

L'activitat impulsa processos com la reinterpretació, la composició col·lectiva, la improvisació en moviment i l'ús expressiu del cos. Tots aquests aspectes són fonamentals per activar el pensament divergent i la producció de continguts originals. L'alumnat experimenta amb música i moviment no només com a mitjà d'expressió, sinó també com a instrument per desenvolupar idees pròpies, compartir-les i transformar-les en experiències educatives amb valor cultural i pedagògic.

Expectatives docents

Aquesta proposta parteix de la vivència directa de danses populars per fomentar la creativitat dels futurs mestres a través de la reinterpretació i l'adaptació didàctica. Des d'un enfocament disciplinari, permet explorar la música i el moviment com a llenguatges educatius. També ajuda a desenvolupar competències per dissenyar activitats significatives per a l'educació infantil i primària.

L'alumnat experimenta amb estructures rítmiques, seqüències de passos i formes d'expressió corporal, alhora que crea materials adaptats a les necessitats de diferents edats.

La proposta fa valdre el procés de creació col·lectiva mitjançant el treball en grup, on els estudiants cooperen per transformar una dansa

tradicional en una activitat didàctica nova. Aquesta col·laboració afavoreix la construcció compartida de coneixement, l'escolta activa i el pensament divergent. El clima de treball compartit genera seguretat i impulsa la capacitat d'innovar des d'una base cultural arrelada.

L'avaluació se centra en la implicació, la qualitat i l'originalitat de les propostes creades. També es valora la capacitat de justificar les decisions didàctiques amb criteris com l'adequació pedagògica i la claredat en la presentació.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aquesta proposta es vincula principalment amb tres vectors curriculars: **cultura i patrimoni, benestar emocional i corporal, i comunicació i llenguatges.**

Des del vector de cultura i patrimoni, es treballa la recuperació i la reinterpretació de danses tradicionals com a eina de transmissió cultural. Es promou una mirada activa i creativa sobre el patrimoni immaterial.

Pel que fa al benestar emocional i corporal, el moviment, la música i la dansa esdevenen mitjans per afavorir la consciència corporal, l'expressió emocional i la cohesió de grup. Tot plegat contribueix al desenvolupament integral dels infants.

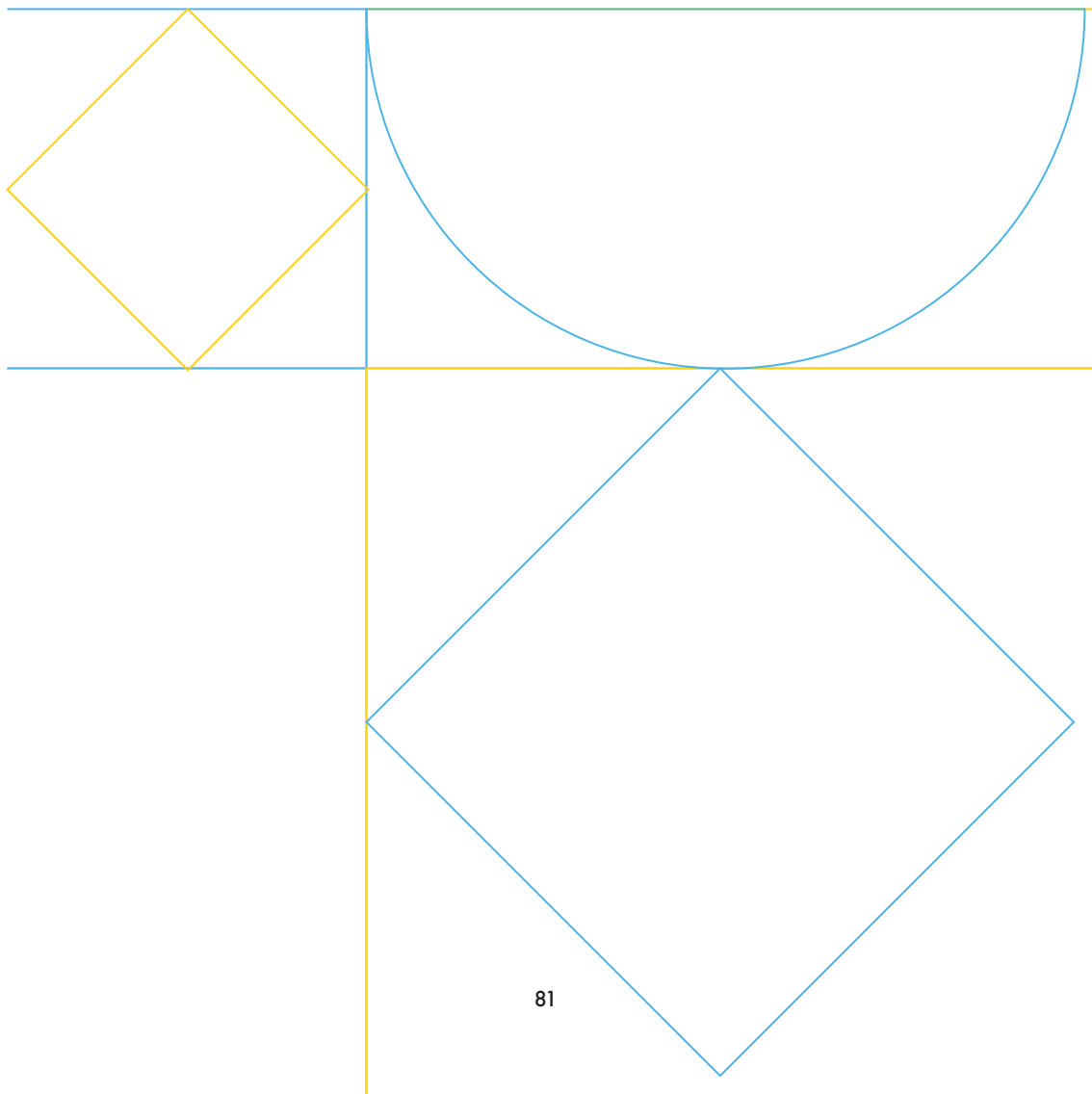
Finalment, el vector de comunicació i llenguatges es reflecteix en l'ús del cos com a eina expressiva, en la comprensió del ritme i la seqüència i en la creació de relats coreogràfics col·lectius.

Bibliografia

- Coterón, J. i Sánchez, G. (2010). Educación artística por el movimiento: la expresión corporal en educación física. *Aula*, 16, 113-134.
- Fraile, A. i Aparicio, J. L. (2015). La expresión corporal y el desarrollo de las competencias transversales en formación del profesorado. *Tándem: Didáctica de la Educación Física*, 47, 1001-1008.

Bloc 4. Exploració sonora, ludificació i col·laboració pedagògica

*Enfocament en la pedagogia musical,
l'experimentació, el joc i la gestió creativa de
processos.*

EXPLORACIÓ SONORA

Creació d'activitats lúdiques per explorar amb els sons

Crear activitats estimulants per a l'exploració sonora basades en estratègies de gamificació.

Nucli universitari	Universitat de Girona
Autoria	Anna Agudo, Miquel Alsina, Marina Buj, Ivet Farrés

La proposta consisteix a plantejar a l'alumnat del grau de primària l'elaboració d'activitats d'ensenyament-aprenentatge musical ludificades. Es proposa a l'alumnat de MEP que, treballant en grups de quatre o cinc, creïn activitats que estimulin l'exploració sonora, tot associant-hi alguna dinàmica pròpia del joc. El destinatari final de les activitats és l'alumnat d'una escola que es visitarà un cop acabat el procés de creació i prova. El docent orienta el procés mitjançant el qual l'alumnat dissenyarà i posarà en pràctica les activitats amb els companys, amb l'objectiu de comprovar-ne el funcionament i de millorar aspectes concrets abans d'aplicar-les a l'escola. Quant a les estratègies de ludificació, es procurarà que s'utilitzin diferents components bàsics (narrativa immersiva, punts i recompenses, reptes i missions, etc.) i se'n farà una breu formació. També es vetllarà perquè l'exploració sonora sigui diversa pel que fa a les qualitats del so i als elements musicals bàsics (melodia, ritme, timbre).

Conceptes clau: exploració sonora, ludificació, proposta didàctica, recursos i materials.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Crear activitats d'ensenyament-aprenentatge musical que potenciïn l'exploració sonora de l'alumnat.
2. Conèixer les principals estratègies de ludificació didàctica.
3. Abordar l'exploració sonora a partir de diferents elements bàsics del llenguatge musical (ritme, melodia, timbre...).
4. Aprofundir en el coneixement del llenguatge musical a través de la pràctica.

Desenvolupament del procés

Sessió 1

Es dedica la primera classe, d'una banda, a l'organització de la pràctica i, de l'altra, a la formació de l'alumnat en estratègies pròpies de l'aprenentatge ludificat (narratives, premis, avatars, classificacions, etc.). Quant a la part formativa, s'expliquen les característiques de l'aprenentatge ludificat, tot relacionant i descrivint amb exemples els seus elements. Quant a l'organització, es formen grups de quatre o cinc alumnes, amb configuració aleatòria o proposada pel mateix alumnat (segons el criteri docent). Es fomenta el treball col·laboratiu, promovent des de l'inici una dinàmica dialògica entre els alumnes i d'aquests amb el docent. Finalment, per garantir diversitat entre les propostes, es distribueixen diferents elements musicals entre els grups formats, de manera que cada grup s'especialitza en un element: melodia, ritme, timbre o intensitat. La sessió acaba amb una revisió d'aquests elements del llenguatge musical o amb un exemple d'activitat ludificada. A més, es reparteix una fitxa que cada grup ha d'omplir per a la pròxima classe amb les primeres concrecions.

Sessió 2

Durant la primera part de la sessió (uns 30 minuts), els grups d'alumnes fan una exposició oral de la seva proposta a partir de la fitxa omplerta i, després de cada exposició, reben retroacció del docent i dels companys. Tot seguit, disposen de la resta del temps (uns 50 minuts) per dissenyar i elaborar les activitats, emprant el material que han portat i el que hi ha a l'aula (instruments musicals, material de manualitats, etc.), col·laborant

entre ells i dialogant amb el docent. Es procura incentivar que les activitats siguin creatives i que fomentin l'exploració sonora.

Sessió 3

Aquesta sessió té com a finalitat posar a prova (pilotar) amb els mateixos alumnes del grup-classe les activitats dissenyades pels diferents equips. En primer lloc, el docent explica l'organització de la sessió i reparteix un instrument d'observació que inclou punts forts i aspectes de millora. Igualment, el docent complementa les valoracions i fa propostes de millora, si escau. Durant aproximadament una hora, els grups de treball es divideixen en dos rols: dos alumnes expliquen i gestionen l'activitat, mentre que els altres dos o tres companys roten per les activitats restants. S'estableix un temps de 10 minuts per dur a terme cada activitat i es deixa un marge de 2 minuts per omplir l'observació abans de canviar. El docent en fa el seguiment, pren notes i intervé si és necessari. La sessió finalitza amb una posada en comú. La següent sessió es durà a terme a l'escola col·laboradora, on s'oferiran les activitats a l'alumnat segons el nivell prèviament acordat.

Espai i material

L'espai ha de ser ampli i distribuït de manera que permeti el treball en grups de quatre o cinc alumnes, generant un entorn còmode per a l'elaboració dels materials. El més adient és, doncs, un entorn flexible, amb taules i espai lliure que afavoreixi diferents tipus d'activitats. Es poden proporcionar als estudiants materials diversos per elaborar les activitats (papers, cartolines, etc.). En general, però, el material principal l'haurà d'escollir, portar i crear l'alumnat a la sessió 2, ja que també es considera una part essencial del procés creatiu de les activitats.

Alumnes de la UdG realitzant una sessió de creació de jocs musicals.

Orientacions

Per la docència creativa

L'acció del docent ha de basar-se, d'una banda, en la seva pròpia creativitat, desenvolupada a través del diàleg amb l'alumnat i de la seva funció de modelatge. De l'altra, és important que practiqui la flexibilitat, tant pel que fa a les expectatives com a la gestió d'imprevistos i de necessitats emergents. Finalment, l'activitat proposada requereix un enfocament lúdic, tant en la creació de les activitats per part de l'alumnat com en les estratègies i plantejaments docents relacionats amb la planificació i la preparació de l'aprenentatge.

Pel foment de la creativitat

En el marc metodològic del treball per projectes, la proposta estimula la creativitat de l'alumnat mitjançant processos que es desenvolupen dins i fora de l'aula. El primer pas és la creació de propostes i materials didàctics; tot seguit, les mateixes activitats, enfocades a l'exploració sonora. En el desenvolupament de la proposta, els processos de diàleg establerts dins l'alumnat i entre aquest i el docent tenen una importància cabdal.

Expectatives docents

Pel que fa al disseny d'activitats, la pràctica que es planteja a l'alumnat els obre un ventall molt divers de possibilitats —de pensament i d'actuació— per afrontar un repte que és, alhora, guiat i acotat. Es preveu que l'alumnat aportï propostes originals i diverses que responguin a les indicacions rebudes, i que al mateix temps posin en pràctica els coneixements musicals treballats a l'aula. Per arribar a acords i avançar en la pràctica, cal que l'alumnat sigui dialogant, flexible i mantingui la ment oberta a les propostes plantejades. Finalment, cal trobar i aplicar la manera de resoldre el repte o problema presentat. Un cop creades les activitats, la seva posada en pràctica ha d'oferir la possibilitat d'explorar la creativitat sonora mitjançant diferents estratègies i formulacions didàctiques. Aquesta pràctica pot formar part de l'avaluació de l'assignatura, que en qualsevol cas hauria de tenir en compte tant el procés com el resultat final. Igualment, cal desenvolupar instruments per valorar la posada en pràctica de les activitats amb els companys i, finalment, amb els escolars.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

La ludificació de l'aprenentatge té una vinculació molt estreta amb el sisè vector, referit al benestar emocional, ja que les estratègies de joc han de permetre viure una experiència subjectiva satisfactòria. Alhora,

l'accessibilitat al llenguatge musical i a experiències creatives amb el so a través del joc, així com les dinàmiques entre iguals del treball en grup, contribueixen a una visió universal del currículum (tercer vector) i fomenten la inclusió mitjançant la personalització de l'aprenentatge, en línia amb la concepció integrada de l'educació bàsica. Finalment, s'incideix en l'aprenentatge competencial (primer vector), ja que es planteja als futurs mestres resoldre un repte o problema que hauran d'aplicar i adaptar, ressituant-se segons el context, sigui a la facultat o a l'escola.

Bibliografia

- Alsina Tarrés, M., i Farrés Cullell, I. (2021). ¿Jugar o aprender? El aprendizaje lúdico en la formación musical del maestro. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical (RECIEM)*, 18, 83-110. <https://doi.org/10.5209/reciem.67853>
- Velasco Martínez, L., i Prada Rodríguez, J. (Coords.). (2022). *Estrategias de ludificación aplicadas a la enseñanza de la historia (secundaria y universidad)* (1a ed.). Editorial Graó.

Recursos complementaris

CREACIÓ SONORA EN ESPAIS COMPARTITS

El «quartet» creatiu

Explorar i crear sonorament de manera autogestionada pels estudiants.

Nucli universitari	Universitat de Vic
Autoria	Laia Solé, Lluís Solé, Mercè Carrera

El nom de l'activitat juga amb la dualitat fonètica dels conceptes *quartet* i *cuartet*. El mot *cuartet*, entès com a barbarisme, es refereix a una habitació petita, mentre que *quartet* designa una formació musical integrada per quatre instrumentistes.

L'activitat proposa obrir la participació a un espai —el «quartet»— d'exploració i creació musical autogestionada pels mateixos estudiants. Organitzats en grups de quatre, disposen de deu minuts per experimentar amb els instruments que tenen a l'abast, o amb qualsevol altre recurs sonor, i crear una peça musical lliure.

El docent pot donar, si ho considera oportú, alguna consigna simple per emmarcar el procés creatiu (per exemple: «la creació ha de tenir un començament i un final» o bé «la peça ha de créixer en intensitat fins a un final fort»). Posteriorment, cada grup mostra la seva creació musical a la resta de l'alumnat, i el docent condueix un debat que posa en valor el treball realitzat.

Conceptes clau: exploració, creació, autogestió i col·laboració.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Explorar amb diferents recursos sonors.
2. Organitzar col·laborativament un discurs musical.
3. Aprendre a gestionar la incertesa en el procés creatiu.
4. Interpretar la peça musical elaborada.
5. Fomentar el respecte i el pensament crític en relació amb les produccions dels companys.

Desenvolupament del procés

L'objectiu principal d'aquesta activitat és la creació autogestionada per part dels participants a partir de l'exploració sonora. L'organització es planteja de la manera següent:

Presentació inicial

Es fa una breu introducció de tots els instruments i objectes sonors disponibles i, tot seguit, es configuren els grups de quatre persones.

Treball al «quartet»

De manera rotatòria, cada grup passa per l'espai de creació, el «quartet», durant un temps aproximat de deu minuts. En funció de les característiques de l'alumnat, com ara l'experiència en creació lliure o altres factors, es pot allargar una mica més aquest temps. El «quartet» és un espai aïllat de la resta de la classe, amb una gran quantitat de recursos sonors a disposició. S'hi dona llibertat per explorar qualsevol línia creativa, però, per acompanyar la incertesa, es recomana oferir algunes consignes senzilles sobre les característiques de la peça (per exemple: «ha de tenir un començament i un final», «ha de ser rítmica» o «ha de créixer en intensitat de suau a fort»).

Activitats paral·leles

Mentre un grup treballa al «quartet», la resta de participants es queden amb el docent duent a terme altres activitats musicals que mantenen la implicació i el ritme del conjunt.

Presentació i debat

Cada vegada que un grup té a punt la seva creació, tot l'alumnat es desplaça al «quartet» per escoltar-la. Tot seguit s'obre un debat guiat pel docent, que fa valdre els aspectes més destacables i genera un entorn de possibilitats, sense pressió ni judicis de valor respecte al qual està bé o malament a nivell musical.

El «quartet» o espai de creació es manté amb les portes obertes, i el docent o facilitador hi mostra la seva disponibilitat per donar suport sempre que calgui.

Grup d'alumnes de la UVIC-UCC fent pràctica d'exploració sonora amb diferents instruments de corda.

Orientacions

Per la docència creativa

- **Flexibilitat.** Aquesta proposta requereix una actitud docent oberta i flexible, capaç d'acceptar qualsevol manifestació sonora com a vàlida i de minimitzar els prejudicis sobre què és música i què no ho és.
- **Expectatives.** Cal mantenir i transmetre confiança i expectatives positives envers la capacitat creativa dels participants, independentment dels seus coneixements musicals previs o del seu nivell d'expertesa.
- **Aprenentatge lúdic.** L'activitat parteix d'un enfocament de joc. L'espai de creació exploratòria demana dinàmiques lúdiques que estimulin la curiositat i afavoreixin la implicació de tots els participants.

Espais

Es proposa la creació d'un espai físic ad hoc —el «cuartet»—, amb recursos sonors (instruments i objectes) a disposició dels grups en un entorn aïllat de la resta de la classe. Paral·lelament, cal garantir que aquest espai sigui percebut com a segur des del punt de vista emocional. Vinculat a la flexibilitat i a les expectatives positives, qualsevol manifestació sonora ha de ser validada i remarcada pel docent. En el moment de la valoració, cal destacar aquells aspectes més rellevants de cada creació, així com les aportacions individuals, reforçant així la seguretat i la confiança dins del grup.

Pel foment de la creativitat

- **Improvisació i composició.** La proposta es basa en un procés d'exploració i creació que inclou alhora improvisació i composició. En l'espai segur que es genera, es fomenta una producció lliure i oberta, en què els límits entre improvisar i compondre són difusos i flexibles.
- **Processos dialògics.** La naturalesa de l'activitat afavoreix processos dialògics entre els participants, que han d'arribar a acords sobre les característiques, el desenvolupament i l'execució de la seva

producció. Al mateix temps, el docent participa en processos dialògics en l'assignació de consignes, en l'acompanyament del procés creatiu —si s'escau— i en el guiatge de la valoració de les obres presentades.

- **Aprenentatge entre iguals.** L'espai lliure de creació autogestionada i cooperativa facilita processos d'aprenentatge entre iguals, en què el coneixement es construeix de manera compartida i horitzontal.

Expectatives docents

Aquesta proposta obre la possibilitat d'eixamplar la mirada del docent envers les múltiples opcions de la creació musical. En aquest sentit, afavoreix l'obertura a les iniciatives de l'alumnat i promou la valoració de la diversitat de manifestacions que puguin sorgir.

La proposta fa valdre el procés per damunt del producte final: no hi ha bo ni dolent, sinó experiències que aporten aprenentatge. A més, permet un guiatge i un acompanyament multidimensional —musical, personal i emocional—, i genera espais per fomentar el pensament crític i la reflexió compartida.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aprenentatge competencial

Es proposa un enfocament competencial en les tasques i activitats desenvolupades a l'aula. En aquesta activitat, el docent ajusta les competències als interessos i a les capacitats de l'alumnat, adaptant el procés a les necessitats reals del grup.

Universalitat del currículum

La proposta s'ajusta al currículum de manera integral a través d'una activitat que vincula totes les àrees de coneixement i planteja un treball transversal. Això permet incorporar, en qualsevol moment, les iniciatives que sorgeixin dels interessos dels participants.

Ciutadania democràtica

El treball segueix un procés inductiu que parteix del més concret per arribar al més general, i obre la porta a establir vincles amb punts d'interès de l'alumnat.

Benestar emocional

Es considera determinant la capacitat del docent per generar entorns segurs i espais de confiança, basats en l'acceptació de qualsevol manifestació musical o sonora sense cap judici de valor. Aquest posicionament fomenta la motivació dels participants, els fa sentir valorats i incrementa el seu sentiment d'autoconfiança per dur a terme la tasca creativa.

CREACIÓ SONORA DES DE L'ENTORN

El paisatge és un monstre

Explorar el paisatge sonor mitjançant telèfons mòbils.

Nucli universitari	Universitat de Vic
Autoria	Laia Solé, Lluís Solé, Mercè Carrera

Es tracta d'una proposta interdisciplinària de creació artística col·lectiva que integra l'ús dels telèfons mòbils. El títol de la proposta fa referència a la idea del paisatge com a «*monstre*» (Annalisa Meta, 2022), un concepte lligat etimològicament al verb *mostrar*. L'observació atenta dels paisatges, entesos com a elements estranys, revela narratives inesperades.

L'activitat combina el paisatge sonor, la deriva i l'objecte trobat (*objet trouvé*) en una experiència centrada en l'*art de posar atenció* (*art of noticing*, Tsing, 2015). Es treballa amb espais físics contemporanis que, d'una manera o una altra, han estat modificats o transformats per l'acció humana en el context de l'antropocè.

El producte final consisteix en una performance audiovisual col·laborativa i col·lectiva.

Conceptes clau: exploració, creació, gestió de la incertesa i col·laboració.

Descripció de la proposta

Objectius d'aprenentatge

1. Explorar la interacció entre elements sonors i visuals.
2. Organitzar col·laborativament un discurs sonor i visual.
3. Aprendre a gestionar la incertesa en el procés creatiu.
4. Accedir a un estat de *flow* que afavoreixi la concentració i la creativitat.
5. Cultivar l'observació atenta com a pràctica artística i pedagògica.

Desenvolupament del procés

L'objectiu principal d'aquesta activitat és aprendre a explorar l'entorn quotidià —el paisatge— en la seva dimensió sonora i visual, per observar, discernir i identificar-ne elements que, a través de l'enregistrament amb el telèfon mòbil, permetin crear una presentació audiovisual col·lectiva. Aquesta producció es construeix a partir de les imatges i sons enregistrats pels mateixos participants.

L'activitat s'organitza de la manera següent.

Fase inicial

Es presenta de manera breu el concepte d'antropocè, el paisatge sonor i l'*art de posar atenció*, amb exemples d'artistes i educadores que poden ajudar a ampliar la mirada dels participants. També es proposa la idea del paisatge com a «monstre», un terme que, com assenyala Annalisa Meta (2022), està etimològicament lligat al verb *mostrar*. Aquesta pràctica ofereix una bona oportunitat per exercitar la mirada personal i particular de cada estudiant.

Preparació de la sortida

Es donen algunes indicacions per sortir a captar sons i imatges. S'hi posa un èmfasi especial en la necessitat de fer-ho en silenci i en estar atents a les qualitats del paisatge, així com a les trajectòries dels altres participants que es mouen, caminen i enregistren. Es recomana, per exemple, etiquetar cada enregistrament per facilitar-ne la identificació posterior, i se suggereix la possibilitat de generar sons intervenint directament en l'entorn (picant, bufant, rasant diversos elements).

Deriva sonora i visual

De manera silenciosa i en grup esponjat, els participants surten a un espai exterior i enregistren sons i imatges que considerin significatius en relació amb el context de l'antropocè o que els resultin suggerents. Aquesta sortida, d'una durada de 30 a 45 minuts, es planteja com una experiència de deriva situacionista, sense direcció fixa però amb atenció plena a l'entorn.

Retorn i performance

Un cop transcorregut aquest temps, els participants tornen a l'aula. En una taula gran, i amb tots al voltant, es van projectant imatges deixant els telèfons damunt la superfície, mentre d'altres, *ad libitum*, fan sonar els enregistraments que les imatges o altres sons els suggereixen. El resultat és una performance col·lectiva en forma de collage visual i sonor en constant transformació.

Alumnes de UVIC-UCC en la pràctica «El paisatge és un monstre», amb ús del mòbil com a eina creativa.

Orientacions

Per la docència creativa

- **Autoconfiança.** El docent ha de transmetre seguretat a l'alumnat en el moment d'observar, identificar i seleccionar què val la pena enregistrar o fotografiar. Sortir de l'aula és una oportunitat perquè el professorat modelitzi l'acció, mostrant com captar sons i imatges.
- **Expectatives.** La pràctica parteix de l'absència d'expectatives prèvies: es tracta d'una exploració oberta que adquireix sentit quan es comparteix amb la resta de companys i companyes a través de la performance col·lectiva.
- **Flow.** Un dels objectius principals és assolir un estat de *flow*. Aquest es busca en el moment de la sortida, quan cada participant, alliberat de prejudicis, observa i registra sons i imatges de l'entorn antropocè. El *flow* també és clau en el moment de compartir el flux d'imatges i sons durant la sessió col·lectiva a l'aula.
- **Interdisciplinarietat.** La proposta integra coneixements de les àrees de música i d'educació visual i plàstica, així com de coneixement del medi.
- **Espai segur.** El concepte d'espai segur s'associa directament amb les expectatives i l'autoconfiança. Vinculat al *flow*, es pot parlar d'*espai valent*: un entorn on l'alumnat té llibertat per compartir un so o una imatge quan ho considera oportú i sense necessitat de justificar-se.

Pel foment de la creativitat

- **Improvisació i escolta creativa.** La improvisació és essencial en aquesta proposta, tant pel context exterior —l'aire lliure i l'entorn antropocè, propici a encontres i assemblatges inesperats— com en el moment de la performance col·lectiva, quan es comparteix el material auditiu i visual.
- **Metodologies d'educació musical.** L'activitat s'inspira en les aproximacions pedagògiques del paisatge sonor de Murray Schafer i en la música concreta de Pierre Schaeffer, que fan valdre l'escolta atenta i la transformació creativa del so.

- **Integració de disciplines.** La proposta combina sabers de música, educació visual i plàstica i coneixement del medi, incorporant alhora l'ús de les tecnologies digitals (TIC) com a eina de creació i registre.

Expectatives docents

Aquesta proposta obre la possibilitat d'eixamplar la mirada del docent envers les múltiples opcions de la creació musical. La pràctica subverteix l'ús habitual de la tecnologia digital, i en particular dels telèfons mòbils, per transformar-los en eines que desenvolupen l'*art de posar atenció*. Així mateix, amplia les perspectives sobre les concepcions i les maneres d'aproximar-se a l'art visual, que en el context de la performance es manifesta en forma d'imatges efímeres.

La proposta també permet establir connexions significatives entre el llenguatge sonor i el llenguatge visual, posant en relleu la relació dialògica que s'estableix entre tots dos: hi ha sons que evoquen imatges i imatges que reclamen sons.

Vinculació amb els vectors curriculars d'educació bàsica

Aprenentatge competencial

Es proposa un enfocament competencial en les tasques i activitats desenvolupades a l'aula. En aquesta activitat, el docent ajusta les competències als interessos i a les capacitats de l'alumnat, adaptant el procés a les necessitats reals del grup.

Universalitat del currículum

La proposta s'alinea amb el currículum de manera integral a través d'una activitat que vincula totes les àrees de coneixement i que planteja un treball transversal. Això permet incorporar, en qualsevol moment, iniciatives sorgides dels interessos dels participants.

Ciutadania democràtica

L'activitat segueix un procés inductiu que parteix del més concret per arribar al més general, obrint la possibilitat d'establir vincles amb punts d'interès propers a l'alumnat.

Benestar emocional

Es considera determinant la capacitat del docent per generar entorns segurs i espais de confiança basats en l'acceptació de qualsevol manifestació musical o sonora, sense cap judici de valor. Aquest posicionament fomenta la motivació dels participants, els fa sentir valorats i incrementa el seu sentiment d'autoconfiança per dur a terme la proposta.

Tancament

En línia amb el manifest CREDMUS, les dotze propostes presentades en aquest catàleg parteixen de la convicció que la creativitat no és només un atribut innat i excepcional, sinó una capacitat universal que pot ser desenvolupada i estimulada mitjançant la pràctica educativa. Voldríem doncs entendre i compartir la creativitat musical com una forma d'expressió i comunicació que ens permet als humans connectar amb el món, amb els altres i amb nosaltres mateixos. Des del context educatiu, aquesta visió implica també una manera particular d'entendre el paper del docent, que esdevé facilitador d'experiències obertes, significatives i emancipadores.

En un moment en què els discursos educatius sovint prioritzen l'estandardització i l'avaluació quantitativa, la creativitat —o, millor encara, les creativitats— esdevenen un element essencial per construir una escola més humana, democràtica i transformadora. Això passa, necessàriament, per repensar la formació inicial docent i dotar-la de continguts, metodologies i recursos que facin valdre el potencial creatiu del professorat en formació i el seu rol fonamental en l'impuls de les pràctiques creatives a l'escola. Esperem doncs que els fruits d'aquest projecte floreixin tard o d'hora.

Amb el suport:

La creativitat musical és molt més que un recurs didàctic: és una capacitat universal i un dret educatiu que humanitza, transforma i connecta. Aquest llibre recull el resultat del projecte CREDMUS, una recerca col·laborativa entre sis universitats catalanes i diverses escoles de primària, que ha donat lloc a un catàleg de dotze propostes formatives per impulsar la creativitat en la formació inicial dels mestres.

Amb una mirada innovadora i interdisciplinària, les propostes ofereixen recursos pràctics, fonamentats en l'observació i l'experiència, per enfortir el vincle entre universitat i escola. S'hi defensa la creativitat com a eix clau per al segle XXI, entesa no només com a composició o improvisació, sinó com a actitud, procés i experiència compartida.

En temps d'estandardització i avaluacions quantitatives, aquest llibre aposta per una educació més humana i transformadora, on la música i la creativitat esdevenen motors per repensar el paper docent i obrir camins cap a una escola més democràtica i emancipadora.

**Documenta
Universitaria**

@DocUniv
documentauniversitaria.com